

İ. Klüçkovska, O. Pyatkovska, Y. Marusık, V. Çerepençuk, H. Manük

ARAŞTIRMA SONUÇLARI

**TÜRKİYE'DEKİ UKRAYNALILAR:
TOPLULUK, ÖZ KİMLİK,
GELECEK**

İş bu makalenin tamamen ya da kısmen yayınlanması durumunda kaynağına atıf yapılması şarttır.

Klüçkovska, İ., Pyatkovska, O., Marusik, Y., Çerepençuk, V., Manük, H. (2022). TÜRKİYE'DEKİ UKRAYNALILAR: TOPLULUK, ÖZ KİMLİK, GELECEK: Araştırma sonuçları, URL: <https://miok.lviv.ua/?p=21380>

Makalede, Ukrayna'dan Türkiye Cumhuriyeti'ne insan göçleri konusu incelenmiştir, bilhassa bu ülkedeki tipik Ukrayna göçmeninin tasviri yapılarak göç olaylarının sebepleri ve özellikleri, Türkiye'deki Ukraynalı göçmenlerin karşılaştığı meydan okumaları ve meseleler, öz kimliğini koruma ve transformasyonu konuları, Ukrayna derneklerinin oluşum süreci, göçmenlerin Ukrayna'yla bağlarının desteklemeleri konusu, ayrıca gelecekleriyle ilgili vizyonları ve derneklerin perspektifleri incelenmiştir. Türkiye'deki Ukrayna göçmenlerinin problemlerine özellikle dikkat ayrılarak, bunun temelinde devlet ve özel sektörlerinin çeşitli bireyleri, Ukrayna'dan Türkiye'ye göç etmeyi planlayanlar için teklifler ve öneriler sunulmuştur.

Araştırmada sunulan bilgiler, uluslararası göçler konusunu ve Ukrayna-Türkiye ilişkilerinin özelliklerini merak eden Ukrayna devlet organları, bilim insanları, tez çalışanlar, öğretmenler ve çeşitli bölümlerde eğitim gören öğrenciler için, ayrıca Ukrayna ve Türkiye'deki sivil sektörün temsilcileri, ayrıca Türkiye'yi göç edilebilir bir ülke olarak düşünen kişiler için yararlı olabilir.

Araştırma, Lviv Eyaleti Devlet İdaresinin (Uluslararası Teknik Destek ve Uluslararası İş birliği Departmanı) desteğiyle yapılmıştır.

Proje ortağı – Türkiye Cumhuriyeti Ukrayna Büyükelçiliği.

Editörlük ve (İngilizce ve Rusça'dan) çeviri – Nazar Danchyshyn

Maket ve tasarım – İrina Pobran

İçerik

Giriş	3
Teşekkürler	5
Ukrayna'nın Ankara Büyükelçiliği tarafından kaleme alınan giriş	6
Lvivska Bölgesi Valiliği tarafından kaleme alınan giriş	8
Giriş	10
Metodoloji	11
Türkiye'de bulunan ukrayna göçmenleriyle İlgili istatistiksel veriler	13
Özet	16
Özetler ve öneriler	28
Araştırmayı yapanlar	33

GİRİŞ

XXI. yüzyıl dünyasında Ukraynalıların küresel dağılımı etkileyicidir: 130 yıl önce Ukrayna'yı terk edenlerin üçüncü, dördüncü ve hatta beşinci neslidir ve aynı zamanda Ukrayna'dan yakın zamanda göç edenlerdir. Bunlar, uzun bir geçmişi olan ve son yıllarda ortaya çıkan güçlü topluluklardır. Bunlar, yaşadıkları ülkelerin hükümetlerini ve parlamentolarını etkileme gücüne sahip olan diasporalar ve toplulukları yapılanma ve kurumsallaşma sürecinde olan, yeni ayağa kalkan yeni göçmenlerdir. Zaman içerisinde kendi öznelliklerini kazanıp sadece Ukrayna sahasında değil, uluslararası alanda da bağımsız oyuncular olarak hareket edecekler, sadece birbirleriyle değil, aynı zamanda farklı seviyelerdeki diğer ortaklarla da başarılı bir şekilde iletişim kuracaklardır. Ukrayna bugünlerde diaspora ile etkili işbirliğini artırma ihtiyacından bahsediyor. 2023 yılına kadar olan dönem için yurtdışında yaşayan Ukraynalılar ile işbirliğinin Devlet hedef programı kavramı geliştirilmiştir. O hedef programında belirtildiği gibi, belgeyi onaylamanın amacı, «yurtdışındaki Ukraynalıların ulusal, kültürel ve dilsel ihtiyaçlarını karşılamak ve etnik kimliği korumak için yeterli koşulları sağlamaktır». Bu, Ukraynalı göçmenlerin ve topluluklarının ihtiyaçlarının daha derin bir şekilde araştırılmasını teşvik eder.

İşbu araştırma; kuruluşların ana yönlerinin analizine, kamu topluluklarına katılım nedenlerine, araştırmanın katılımcılarının kamu vizyonu hakkındaki görüşlerine ve kişisel yaşam yörüngesine dayanarak devlet ve Ukrayna toplulukları arasındaki işbirliği politikasını rasyonel olarak uygulamaya izin veren etkili bir araçtır.

Eğitim Kültür Uluslararası Enstitüsü'nün (EKUE) «Türkiye'deki Ukraynalılar: Topluluk, Öz Kimlik, Gelecek» adlı araştırması Türkiye'deki Ukrayna kamu topluluklarının kurumsallaşma faktörlerini, yörüngelerini, işleyiş özelliklerini, menşei ülke ve alıcı ülke ile etkileşimlerini araştırmak ve Müslüman çevreye uyum ve entegrasyon sorunlarını, karşılaştıkları zorlukları belirlemek için yapılmıştır.

Türkiye'deki Ukrayna topluluğu gençtir. Farklı göç motifleri, nitelikleri, hedefleri ve vizyonu olan Ukraynalıları içerir. Ukraynalıların ortak birliklerinin karakteri ve mekanizması onları küresel Ukraynalılığın genel tablosundan ayırıp (Türkiye Cumhuriyeti'ndeki Ukrayna Büyükelçiliği bu süreçlerde önemli bir rol oynamıştır), nüfusunun %98,3'ünün müslüman olduğu ülkenin kültürel özellikleri, Ukraynalıların entegrasyon süreçlerini önemli ölçüde etkilemektedir.

Yeni oluşturulan toplulukların faaliyetlerinin insan ve maddi kaynakların eksikliği, aktivistler veya diğer kamu üyeler arasındaki ara sıra çatışmalar veya yanlış anlamalar, kuruluşların bütünlüğünü de etkileyen Rus faktörü de dahil olmak üzere bir dizi sorun ve zorluğa rağmen, belirgin bir Ukrayna merkezli karaktere sahip olduğunu belirtmek istiyorum.

Ukrayna topluluklarının çalışma alanı, bir yandan çeşitli alanlarda Ukrayna'ya yardım, yetkililerle işbirliği, ikamet edilen ülkede Ukrayna'nın olumlu bir imajını yaratma ve diğer yandan Türkiye'de Ukrayna kimliğini korumaya yöneliktir.

Bu çalışma, sadece Türkiye'deki Ukrayna topluluğunun oluşum ve faaliyetlerinin özelliklerini anlamakla kalmayıp, aynı zamanda sonuçlarına dayanarak Ukrayna'daki çeşitli düzeylerde yürütme ve yasama makamlarına, Türkiye'deki diplomatik misyonlara, Ukraynalı sivil toplum aktivistlerine öneriler verme ve katılımcıların göç ve entegrasyon deneyimlerine dayanarak potansiyel yeni göçmenlere tavsiyelerde bulunma fırsatı sunmaktadır.

İrina Klüčkowska,

Eğitim Kültür Uluslararası Enstitüsü Müdürü

TEŞEKKÜRLER

Eğitim Kültür Uluslararası Enstitüsü olarak:

Çalıőmanın uygulanmasında işbirliği ve kapsamlı yardım için Türkiye Cumhuriyeti'nde 2016-2021 yıllarında Ukrayna Bykelisi olarak görev yapan ve Őu anda Ukrayna Cumhurbaşkanlığı Ofisi Baőkan Yardımcısı olan Sayın Sibiha Andriy Ivanovi'a teőekkür ederiz.

Organizasyon sorunlarının çözümünde yardımları için elçilik personeline de teőekkür ederiz.

Projenin finansal desteği ve yurtdışında yaşayan Ukraynalılarla etkileşim politikasının oluőumunda karar verme, analitik çalıőmanın öneminin anlaşılması konusunda destekleri için Lvivska Bölgesi Valisi Sayın Kozitskiy Maksım Zinoviyovi'a ve etkin iletiőimi için Lvivska Bölgesi Valiliğinin Uluslararası Teknik Yardım ve Uluslararası İşbirliği Departmanı çalıőanlarına teőekkür ederiz.

«Türkiye'deki Ukraynalılar: Topluluk, z Kimlik, Gelecek» adlı çalıőmanın başarılı bir Şekilde uygulanması, aktif işbirliği ve açık iletiőimleri için Türkiye'de yaşayan Ukraynalılara, projeye katılan katılımcılara teőekkür ederiz.

UKRAYNA'NIN ANKARA BÜYÜKELÇİLİĞİ TARAFINDAN KALEME ALINAN GİRİŞ

Ukraynalıların Türkiye’de varlığının geçmişi, yüzyıllar öncesine dayanmaktadır. Sadece Hürrem Sultan’ın ve oğlu Sultan II Selim’in (Sarı Selim) isimlerini hatırlarsak, Ukraynalı-Türk ilişkilerinin ne kadar güçlü ve eski olduğunu hemen anlamış olacağız. Oysaki diğer Ukraynalı kadınlar ve onlardan gelen nesillerden aynı şekilde Babıali’yi yönetenler de vardı. Onlar, haksız olarak tarihte daha az bilinmekte. Bu, mesela, Sultan I İbrahim’in eşi ve Sultan IV Mehmedin annesi Hatice (Nadiya) Turhan’dır. Sultan II Mustafa da Ukraynalı Marya (Şehsuvar) ile evliydi. Yüzlerce diğer yurttaşlarımız da vardı.

Günümüzde ülkelerimizin arasındaki ilişkiler hızlı bir şekilde gelişmektedir, bunun önemli etkisi, Türkiye’deki Ukrayna diasporası temsilcilerinin yürüttüğü “halk diplomasisi” sayesinde.

2014 yılında Rus istilası başladığında, Ukrayna’ya yardım çağrısına ilk cevap veren, bundan önceyse Ukrayna halkının Avrupa’yla yakınlaşma mücadelesini her şekilde destekleyen, işte Ukrayna diasporalarıdır. Günümüzde de Ukrayna göçmenleri, ordumuza gönüllü olarak destek sağlamak, dünya kamuoyuna ve buldukları ülkelerin hükümetlerine ülkemizdeki hakiki durum hakkında bilgiyi ulaştırmak ve yabancı ülkelerin siyasi iradesini birleşerek Ukrayna’yı Avrupa’daki geleceği, toprak ve halk bütünlüğünü desteklemek için kendi derneklerini kullanmaktalar.

Ukrayna halkı, Ukraynalılar nerede yaşarsa yaşasın, her zaman özgürlüğe, demokrasiye ve daha iyi hayat şartlarına olan sevgi ve çabaları uğruna birleşirdi. İşte o yüzden 2014 yılında Türkiye’deki Ukraynalılar, Rusya’nın saldırısı esnasında Ukrayna’ya maddi yardım ve destek vermek için çok hızlı bir şekilde kendi kendine organize olmayı, birleşmeyi ve koordine olmayı başlamışlardır.

O zamandan beri hemşerilerimizin bu birlikteliğine destek sağlamak amacıyla Ukrayna diploması kolunun desteği ile Türkiye’de, yurttaşlarının yeni ülkede adapte olmalarına destek sağlayan, Türkiye halkına bizim kültürümüzü ve geleneklerimizi tanıtan, Türkiye’de bulunan Ukraynalılara anadilini öğretene ve Vatanlarına sevgi aşılayan, ayrıca zor jeopolitik şartlarında Ukrayna’ya destek sağlamaya devam eden, on sekiz sivil toplum kuruluşu kurulmuştur.

Fakat bizim diploması kolu olarak amacımız, Ukraynalılara yeni derneği kurma konusunda destek vermenin yanı sıra, onların arasında etkileşim koordinasyonunun, deneyim paylaşımının, yardımlaşmanın, ayrıca dünyanın genelinde Ukrayna devleti ve halkı için yürüttükleri faaliyetlerde kendi kendine yeterliliğin ve özerkliğin sağlanmasıdır.

Her bir Ukraynalı, ülkesinin bir parçası olduğunu ve ülkesinin ile onun halkının refah ve gelişiminin kendisine bağlı olduğunu hissetmelidir.

“Lvivska Politehnika” Ulusal Üniversitesinin Eğitim, Kültür ve Diaspora ile Etkileşim Uluslararası Enstitüsünün gerçekleştirmiş olduğu diaspora araştırması, devletin dünyadaki büyük Ukrayna ailesinin, dünyadaki Ukrayna toplumunun bir parçası olan, yurtdışındaki Ukraynalılar konusundaki yeni politikanın apaçık örneğidir.

Ayrıca Türkiye’de yürütölen proje de dahil olmak üzere bu tür projeler, ölkelerimizin ve halklarımızın arasında etkileşimi ve yardımlaşmayı önemli bir şekilde iyileştirir ve genişletir, bunun sonuçlarını, Türk hükümeti ve halkı tarafından kararlı siyasi ve ameli destekte görmekteyiz.

Vasıl Bodnar,
Ukrayna’nın Türkiye Cumhuriyeti Olağanüstü ve Tam Yetkili Büyökelçisi

LIVSKA BÖLGESİ VALİLİĞİ TARAFINDAN KALEME ALINAN GİRİŞ

Sayın meslektaşlar!

Müsaadenizle sizi, “Lvivska Politehnika” Ulusal Üniversitesinin Eğitim, Kültür ve Diaspora ile Etkileşim Uluslararası Enstitüsü ekibinin ortak eseri «Türkiye’deki Ukraynalılar: topluluk, öz kimlik, gelecek» konulu araştırmamızla ilgili analitik raporumuzun dünyaya çıkması nedeniyle kutluyorum.

Tüm çağlarda uluslararası göç olgularının temel sebebi, kendi vatanlarının sınırları dışında daha iyi bir hayatı bulma amacıydı. Zamanla göçmenlerin bazıları evlerine döner, bazılarıysa öz halklarından, ata topraklarından uzak yerlerde kökleşmek üzere kalıyordu. İşte o zaman bu insanların karşısına, başka bir etnik ortama başarılı bir şekilde entegre olup, aynı zamanda kendi özgünlükleri nasıl saklanabilir sorusu ortaya çıkıyor?

Örneğin Ukrayna göçmenlerinin ilk üç dalgasının temsilcileri, Ukrayna özgürlüğünü elde etmek ve müstakil bir devleti kurmak için mücadele etmeyi amaçlıyorlardı. Bu etken, Batı ülkelerinde yaşayanlar başta olmak üzere yurtdışında bulunan tüm insanlarımızı birleştirirdi.

Buna karşılık dördüncü dalga göçmenleri, daha çok iş bulma, iyi bir eğitim alma, sosyal mobilitiyi elde etme gibi şahsi sosyal ve ekonomik sorunlarının çözülmesine odaklıydılar. Bu amaçlar, artık Ukrayna diasporasının diğer temsilcileriyle sıkı temasta bulunmayı gerektirmezdi.

Günümüzde Türkiye’de bulunan Ukrayna göçmenleri topluluğu içinde işte böyle birbirine zıt meyiller: bir taraftan asimilasyonla yan yana olan entegrasyon, diğer taraftansa Ukraynalı etnik toplumunun belirli bir kısmının kendi öz kimliklerini (kültür, dil, gelenekler) saklama isteği mevcuttur. Ancak şunun altını çizmemiz gerek ki bu ülkedeki Ukraynalılar toplumu, günümüzde daha belirgin sosyokültürel olguya dönüşmektedir.

Ukrayna-Türk temaslarının yoğunluğu hızlı bir şekilde arttığı, iki ülke arasındaki stratejik işbirliği nitelik olarak yeni seviyeye çıktığı bu zamanda, Türkiye Cumhuriyeti’nin dış siyasetinde Ukrayna’nın konumunu arttıracak etkenlerin değerlendirilmesi çok önemlidir. Böyle etkenlerden bir tanesi, halk diplomasisi vasıtasıyla kendi tarihsel vatanının olumlu imajını oluşturan ve günümüzde Türk toplumundaki Ukrayna içeriğinin daha iyi anlaşılmasına destek sağlayan Ukrayna diasporasıdır. İşbu araştırma, Türkiyedeki Ukrayna diasporasını her iki tarafın çıkarları için yararlı, Ukrayna-Türk işbirliğinin gelişim kaynağı olarak nitelendirmeye her türlü dayanak sunmaktadır.

Lviv eyaleti Devlet İdaresi, EKU Enstitüsünün Ukrayna Cumhurbaşkanının yurtdışı Ukraynalılarla temasların derinleştirilmesi politikasının hayata geçirilmesine yönelik ameli faaliyetini sistemli bir şekilde desteklemektedir.

«Türkiye’deki Ukraynalılar: topluluk, öz kimlik, gelecek» konulu araştırma, yurtdışında bulunan Ukraynalılarla işbirliğinin geliştirilmesi ve derinleştirilmesi alanında devlet

politikasının hayata geçirilmesi için etkili bir aracın üretilmesinde yeni ortak bir adım olmuştur.

Biz, EKV Enstitüsü ekibinin böyle güncel ve derin araştırmanın hayata geçirilmesi için yapmış olduğumuz mütevazî katkımızdan dolayı gurur duyuyoruz.

Eminiz ki bu çalışma, Ukrayna diasporası antolojisinde önemli bir yer alacak ve Ukrayna Dışişleri Bakanlığının ameli çalışmalarına büyük bir fayda getirecektir.

Maksım Kozitsky,
Lvivska Bölgesi Valisi

GİRİŞ

«Türkiye’deki Ukraynalılar: topluluk, öz kimlik, gelecek» araştırmasının amacı – Türkiye’deki Ukraynalılar ile Ukrayna arasındaki iş birliği potansiyelinin tespiti amacıyla, Ukraynalıların günümüzdeki Türkiye’ye göç sürecinin özelliklerinin incelenmesi, onlara ait derneklerin açılışı için şartların, onların seçmiş oldukları ülkenin toplumuna entegrasyonu özelliklerinin tespiti, öz kimliklerinin ve onun transformasyon özelliklerinin incelenmesidir.

Günümüzde Türkiye Cumhuriyeti’ndeki Ukraynalıların nasıl olduklarını öğrenmek, onların tam entegrasyonlarını sağlayarak asimile olmaları engellemek, Türkiye’de ve Ukrayna’da yaşayan Ukraynalıların arasındaki birlikteliklerini iyileştirme yollarını tespit etmek, ayrıca Ukraynalıların sivil sektörü, iş sektörü ve devlet yönetim organları için perspektifli olan çalışma alanlarını tespit etmek amacıyla biz, dikkatimizi aşağıdaki kapsamlı bloklara odakladık:

- Türkiye’de yaşayan tipik Ukraynalı bay ve bayanın tasviri (Bölüm 1. Türkiye’deki Ukraynalıların sosyal ve demografik özellikleri),
- Göçlerin sebepleri ve özellikleri, Ukraynalı göçmenlerin Türk toplumuna entegrasyon süreçleri ve sonuçları, ayrıca toplulukların oluşum rolleri ve şekilleri (Bölüm 2. Ukraynalıların Türkiye’ye göçleri ve entegrasyonları),
- Türkiye’deki Ukraynalıların ve onların çocuklarının öz kimlikleri, ayrıca aile içi, milliyet, dil, kültür ve din öz kimliklerinin özellikleri (Bölüm 3. Türkiye’deki Ukraynalıların ve onların çocuklarının öz kimlikleri),
- Soruları cevaplayanların ve onların çocuklarının kendi gelecekleri hakkındaki görüşler, ayrıca göçmenlerin Ukrayna ile Türkiye arasındaki temasların derinleşmesine olan etkiler (Bölüm 4. Göçü anlama: Türkiye’deki Ukraynalıların düşünömsellikleri).

METODOLOJİ

Ukraynalıların Türkiye'ye göçmelerinin özelliklerini anlamak için bizim ekibimiz, çalışma odasında araştırma ve sosyolojik araştırmanın niteliksel yöntemleri olarak **iki araştırma** stratejisini uygulamıştır.

Çalışma odasında analiz çalışmalarının kapsamında biz, matbu kaynaklarını gözden geçirdik, Türkiye'nin göç politikası konusundaki yasal düzenlemelerini inceledik, bu ülkede yaşamın çeşitli yönleriyle alakalı kamuoyu soruşturmalarını ve basın vasıtalarında yayınlanan, Türkiye'deki Ukraynalılar hakkındaki esas çalışmaları araştırdık.

Bundan sonra biz, Türkiye'deki Ukrayna göçmenleriyle **yarı yapılandırılmış derin mülakatlar** yaptık. Niteliksel metodoloji özellikleri, bize:

- Ukraynalıların, onların Türkiye'deki hemşerilerinin sosyal ve demografik tasvirleriyle ilgili düşüncelerini,
- Ukraynalıların göç sebeplerini ve yeni ülkelerinden beklentileri,
- Müslüman toplumuna adaptasyonun ve entegrasyonun özellikleri,
- yerli hakla, Ukrayna göçmenleri ile ve diğer ülkelerden gelen göçmenlerle etkileşimleri,
- milli, dil, dini ve kültürel öz kimliklerinin korunması,
- farklı etnik gruplara ait eşlerden kurulan ailelerin içindeki ilişkiler,
- geleceğe yönelik hayat stratejileri,

[hakkında detaylı bilgi edinmeye yardım etmiştir.](#)

Ocak-Mart 2021 süresi içerisinde biz, **Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde** (Akdeniz, Marmara, Ege, Karadeniz ve Merkez Anadolu) **ikamet eden Ukraynalılarla 36 mülakat yaptık.** Toplam 24 kadının ve 12 erkeğin mülakatı yapılmıştır. Cinsiyet olarak böyle eşitsizlik durumu, Türkiye'ye göç edenlerin arasında kadınların sayısı çok daha fazla olmasından kaynaklanmaktadır.

Türkiye'deki Ukraynalılarla ilgili araştırmanın sonucunda elde edilen bilgilerin kapsamını genişletmek için mülakatları alınan kişileri seçerken aşağıdaki kriterlere dikkat ettik:

- yaş kategorileri (18-35 y., 36-55 y. ve daha fazla),
- anadili (Ukraynaca, Rusça, her ikisi ya da diğer diller),
- Ukrayna'daki köklerin bulunduğu bölge (Batı, Merkez, Güney, Doğu),
- Türkiye'deki ikamet bölgeleri (Ukraynalıların toplu oturduğu bölgeler, Ukraynalıların sayısı düşük olduğu – yüz kişiden az olduğu yerler, hiç Ukraynalıların olmadığı yerler),
- Türkiye'de oturdukları yerleşim yeri tipi (büyük şehirler, küçük şehirler, kasaba ve köyler),
- Dini görüşler (Hristiyanlık, İslam, ateizm, agnostisizm ve başka),
- Eğitim durumu (meslek okulu, üniversite),
- Türkiye'ye göç etme dönemleri (1990-lılar, 2000-liler, 2010-lular, 2020-liler),
- Türkiye'ye göç ederken bulunduğu yaş (çocukluk, ergenlik, gençlik, orta yaş, yaşlı).

Mülakat adaylarının aranması için biz, **kar topu yöntemini** uyguladık. Bunun dışında **mülakat adaylarının aranması**, Ukrayna Türkiye Cumhuriyeti Büyükelçiliği'nin, Türkiye'deki Ukraynalılara ait sivil kuruluşların, Türkiye'deki Ukraynalılara ait sosyal ağlardaki grupların ve kişisel temasların desteği ile yapılmıştır.

Mülakatlar «Skype» ve diğer VoIP programlar aracılığıyla yapılmıştır. Sorular listesi, konulara bağlı olarak bloklara ayrılan 80'den fazla sorudan oluşuyordu. En kısa mülakat 50 dakika, en uzununu – 9 saat sürdü. Mülakatlar bittikten sonra biz, mülakattan elde edilen materyallerin sadece bilimsel araştırma amacıyla kullanılacağını garanti eden anlaşma akdettik.

Bununla birlikte, seçilen yöntemlere has temel kısıtlamaları açıklamakta da yarar vardır.

1. Mülakatta, soruları cevaplayanın kişisel deneyimleri yansıtılmıştır, bu demektir ki yabancı bir ülkeye göç gibi karmaşık bir süreçte sadece bir etnik grubun düşüncesi açıklanmıştır. Bu sebepten dolayı biz, bu bilginin yorumlamasındaki tüm kısıtlamaların farkındayız.

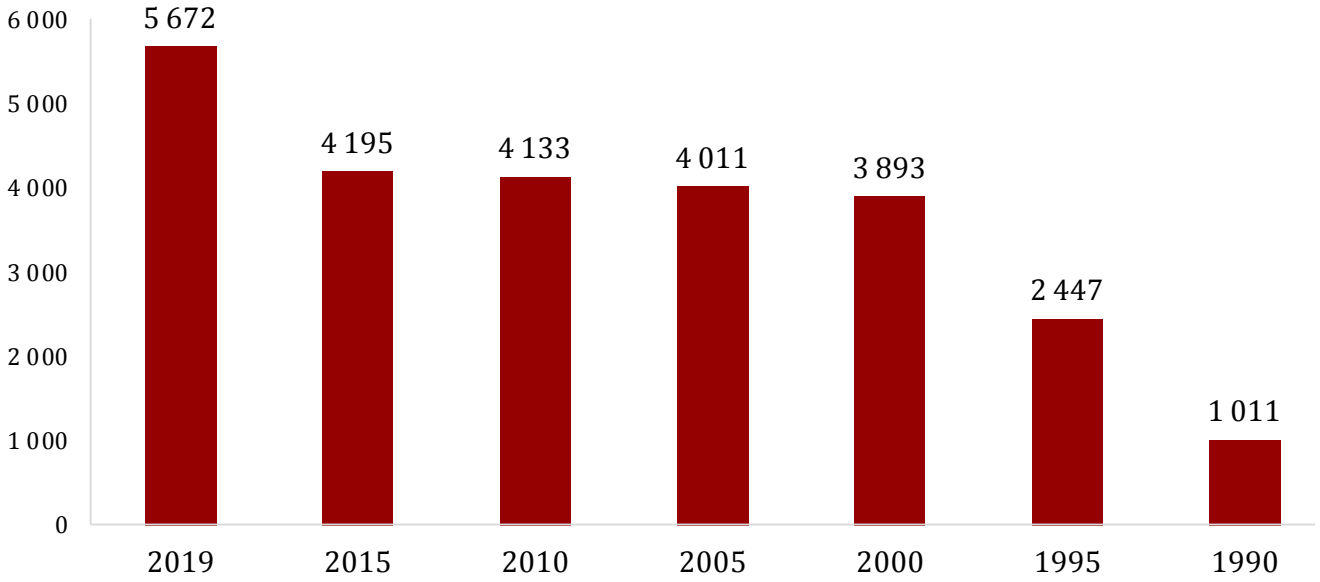
Araştırmanın sonuçlarına dayanarak çıkarılan özetlerin gerekçeliliğini arttırmak için, soruları cevaplayan insanlardan alınan bilgilerin mevcut (bilhassa BMT'nin, Türkiye İstatistik Kurumunun vesaire) istatistiksel bilgilerle, resmi bilgilerle, Türkiye ve Ukrayna devletlerinin yasal düzenlemeleriyle ve diğer bilimsel kaynaklarla ekstrapolasyon yapıp, bu kaynakları kolaylık için metinde özet bilgi formatında sunduk.

2. Mülakatı cevaplayan insanların arasında, evlendikten sonra bilinçli olarak dinlerini değiştirip, geleneksel Müslüman dinine has tesettüre giren ve bu dinin tüm taleplerine ve kanunlarına uyan Ukraynalı kadınlar temsil edilmemektedir. Bu kadınlar, ulaşılması zor bir grup olsa da diğer cevaplayanların onların hakkında verdikleri cevaplardaki tasvirleri dikkate aldık. Aynı zamanda, soruları cevaplayan kişilerin kendileri hakkında değil, başka Ukraynalılar hakkında bilgileri tarif ettikleri için, bu bilginin subjektif olduğunun altını çizmekte fayda var.

TÜRKİYE'DE BULUNAN UKRAYNA GÖÇMENLERİYLE İLGİLİ İSTATİSTİKSEL VERİLER

Türkiye'de bulunan Ukrayna göçmenlerinin sayısını tespit etmek son derece zordur. Çeşitli hesaplamalara göre, Türkiye'de bulunan Ukrayna göçmenlerinin sayısına ilişkin veriler, 5,7 bin (UN DESA, 2021) ile 35 bin (Türkiye Cumhuriyeti Ukrayna Büyükelçiliği, 2021) kişi arasında değişmektedir. Ukrayna'dan Türkiye'ye göç sürecini daha derin bir şekilde analize etmek için, seçilen hesaplama yöntemlerini inceleyip, bu hesaplamaların sonuçlarını karşılaştıralım.

Türkiye Cumhuriyeti Ukrayna Büyükelçiliğinin verilerine göre Türkiye'de geçici ya da devamlı ikamet eden Ukraynalıların sayısı 35 bindir (2021). Fakat Büyükelçilik, bu malumatların kaynağını açıklamadan, bunun sadece uzmanların değerlendirmeleri olduğunu beyan etmektedir. Buna karşılık BMT Ekonomik İşbirliği ve Gelişim Departmanının rakamları, 2019 yılındaki durum itibariyle Türkiye topraklarında hemen hemen 5,7 bin Ukrayna göçmeni bulunmaktaydı (şekil. 1).

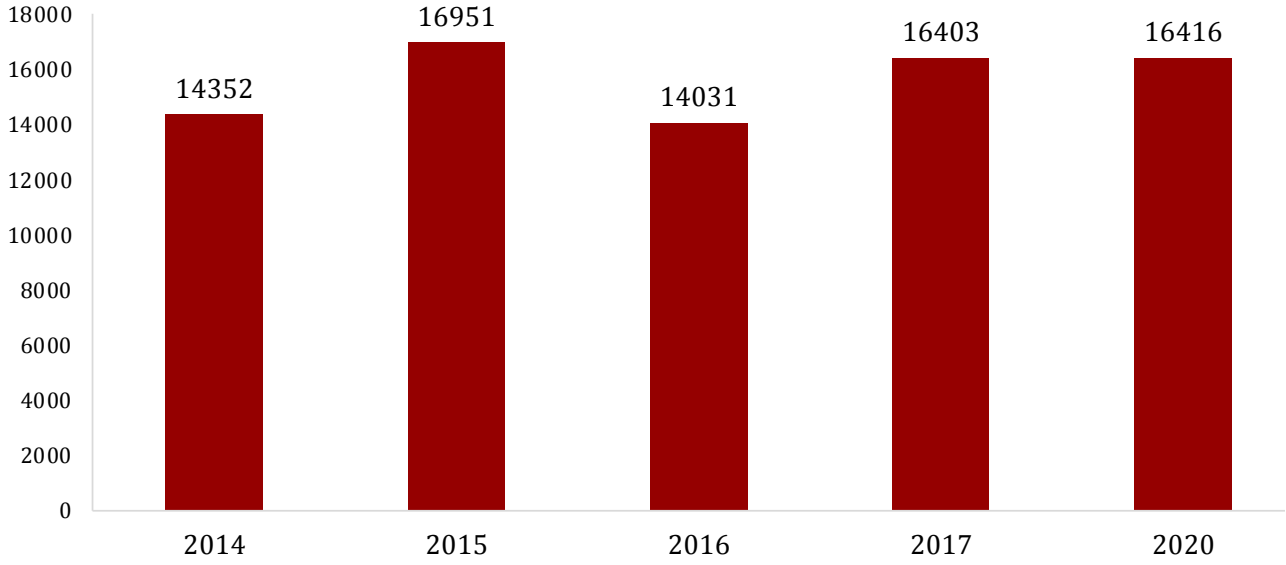

Şekil. 1. Ukrayna'dan Türkiye'ye göç dinamikleri, 1990-2019 yy.,
insan sayısı (UN DESA, 2021)

Aynı zamanda Türk İstatistik Kurumunun (TÜİK) nüfus ikametgâh kayıt sisteminin sonuçlarına göre 2020 yılındaki durum itibariyle Türkiye'de 17.505 Ukrayna göçmeni kayıtlıydı, oysaki 2019 yılında bu sayı 20.228¹ kişiydi (TÜİK, 2021).

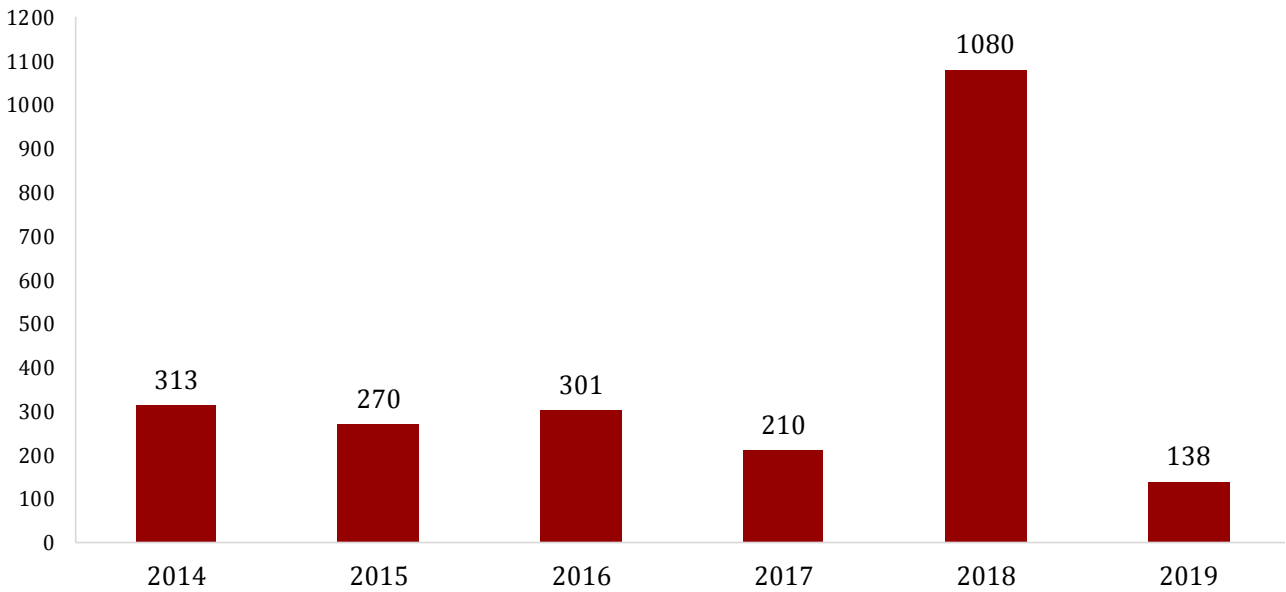
1. (verilerle ilgili not. Burada, kontrolün yapıldığı tarihteki durum itibariyle ikamet izni ya da çalışma izni olan kişiler; uluslararası koruma kimliği gibi ikamet izninin yerine geçerli kimlikleri olan ve kontrolün yapıldığı tarihteki durum itibariyle adres başvurularında bulunan kişiler; kontrolün yapıldığı tarihteki durum itibariyle adres başvurularında bulunan ve mavi karta sahip kişiler; Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığını reddeden / vatandaşlıktan çıkan kişiler; 3 aydan kısa bir süre devamında çalışma iznine ya da vizeye sahip yabancı ülke vatandaşları olarak çeşitli insan kategorileri hesaplanmıştır).

«Ukrayna» bilgi-analitik kuruluşun bilgi talebi üzerine Türkiye Cumhuriyeti Göç İdaresi Başmüdürlüğünün verdiği istatistik verilerine göre, Temmuz 2020'deki durum itibarıyla 16.413 Ukrayna vatandaşı Türkiye'de ikamet iznine sahipti (şekil. 2).

Şekil. 2. Türkiye'de ikamet iznini alan Ukrayna vatandaşları sayısının dinamiği, 2014-2020 yy., insan sayısı (Ukrayna Derneği, 2020)

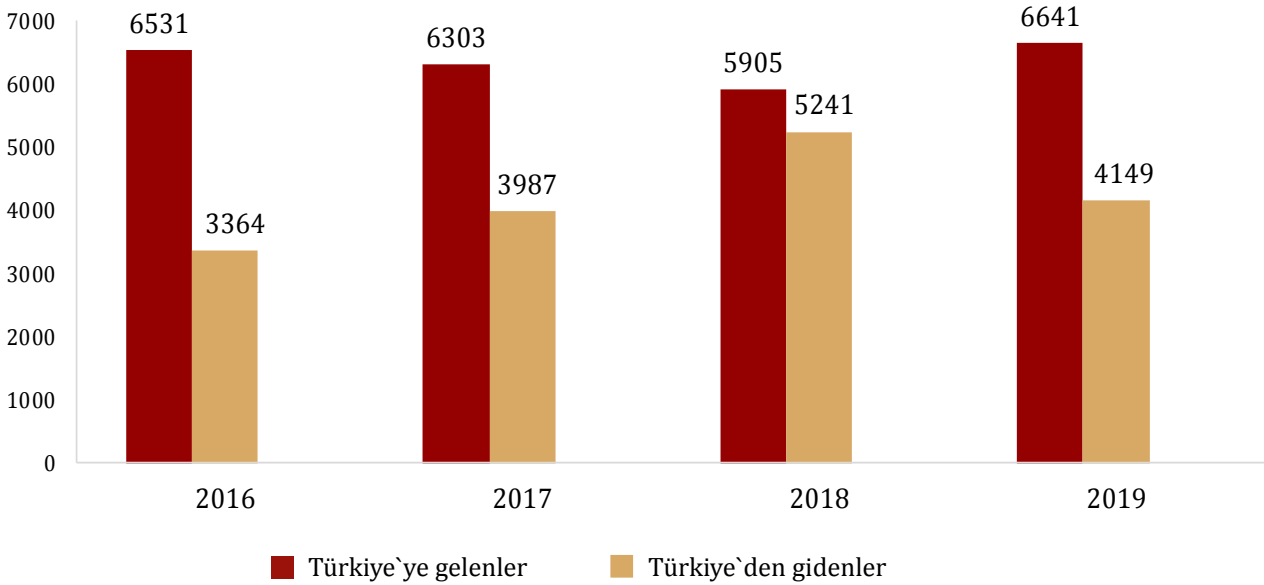
Konsolosluk kaydında bulunan kişilerin sayısı incelendiğinde, Türkiye'deki Ukraynalıların sayısına ilişkin en düşük veriler elde edilmektedir. Örneğin 2019 yılında bu rakam 138 kişiyi gösteriyordu (Şekil. 3).

Şekil. 3. Türkiye Cumhuriyeti'nde bulunan konsolosluk kuruluşlarında kayıtlı Ukrayna vatandaşları, 2014-2019 yy., insan sayısı (Ukrayna Devlet Göç Servisi, 2017, s. 52; Ukrayna Devlet Göç Servisi, 2019, s. 60)

İstatistik verilerindeki böyle farklılıklar, ilk ince çeşitli metodolojilerin ve değerlendirme objesine çeşitli yaklaşımların uygulanmasıyla açıklanabilir. Zaten araştırmacılar, kayıtlı göçmenlerin sayısını farklı yöntemlerle incelemekteler. Örneğin kimisi, ikametgâh izni olan kişileri, diğerleri konsoloslukta kayıtlı Ukrayna vatandaşlarını dikkate alıyor, bazılarıysa Ukraynalı göçmenlerin sayısını hesaplarken sadece Ukrayna kökenli insanların verdikleri tahmini rakamları kullanmakta.

Türkiye'deki Ukraynalıların sayısını hesaplamadaki zorluklar, diğer sebepler dışında, resmi ikametgâh izinleri olan kişiler haricinde Türkiye vatandaşlığını alan birçok Ukrayna vatandaşının olduğundan kaynaklanmaktadır. Net verileri elde etmeyi zorlaştıran bir etken daha, Ukraynalılara Türkiye topraklarında 90 güne kadar 180 gün devamında vizesiz bulunmayı müsaade eden, Ukrayna ile Türkiye arasındaki anlaşma ile elde edilen vizesiz bulunma kolaylığıdır (Türkiye'deki Ukrayna Büyükelçiliği 2019). Bu sebepten dolayı Türkiye'ye giren ve bu ülkeden giden Ukraynalıların sayısına dair hesaplamalar mevcuttur (şekil 4), ki kalan göçmenlerin sayısında olumlu rakam, buldukları statüye (düzenli ya da düzensiz) bağımsız olarak Türkiye'deki Ukraynalıların sayısının artışını en azından tahminen değerlendirmeye müsaade etmektedir.

Şekil. 4. Ukrayna vatandaşlarının Türkiye'ye göç dinamiği, 2016-2019 yy., insan sayısı (TÜİK, 2018; TÜİK, 2020)

Türkiye’deki Ukraynalıların sosyal ve demografik özellikleri

Yapılan araştırma, mülakatı cevaplayan kişilerin Türkiye’deki tipik göçmenler hakkındaki düşüncelerin, evvela onların cinsiyeti, göç amaçları ve evlilik durumları gibi özellikleriyle alakalı olduğuna dair özet fikir oluşturmaktadır. Bu özelliklere bağlı olarak, Ukrayna göçmenleri arasında bir net belirgin tipaj – Türkiye’ye bir Türkiye vatandaşıyla evlenmek amacıyla gelen (25 ile 35 yaş arası, daha seyrek 40 yaşındaki) genç bir kadının tasviri ortaya çıkmakta. İstatistiksel verilerle karşılaştırma da aynı şekilde Türkiye Cumhuriyeti’ndeki Ukraynalı göçmenlerin arasında kadınların sayı olarak daha üstün olduğunu ve bu ülkeye giden kişilerin arasında kadın sayısının artışı teyit etmektedir.

Böyle göçlere neden olan tanışmalar bağlantısında, sadece tanışma siteleri ve sosyal ağlar gibi elektronik araçların yanında, Türkiye’de ve Ukrayna’da yer alan canlı sohbetler de yer almaktadır. Türkiye vatandaşlarının Ukrayna’ya turizm, üniversitede eğitim görmek, çalışmak amacıyla ya da Türk şirketlerinin temsilcileri olarak geldikleri bilinmektedir. Aynı zamanda Ukraynalılar da Türkiye’ye sıkça seyahat ederler, bunu resmi istatistiksel veriler teyit etmektedir.

Mülakatı cevaplayan kişiler, Ukraynalı erkeklerden çok daha seyrek bahsederek, onların içinde Ukraynalı kadınlara farklı olarak aynı millete mensup kadınlarla evliliğin daha yaygın olduğunun altını çiziyorlardı.

Araştırmanın sonucu, Türkiye’deki Ukraynalı göçmenlerin arasında Ukrayna’nın çeşitli bölgelerden menşeli insanlar bulunduğunu göstermektedir. Fakat bazen soruları cevaplayanlar, Ukrayna’nın merkez ve güney bölgelerden gelen Ukraynalıların daha fazla olduğunu beyan ederek, Rusya Federasyonu’nun başlatmış olduğu savaşın başlamasından sonra doğu bölgelerden, bilhassa Donetsk ve Luhansk bölgelerden gelen göçmenlerin sayısının arttığını açıklıyorlardı. Türkiye’deki Ukraynalıların böyle bölgesel köklerinin özelliklerine dikkate alarak, soruları cevaplayanlar, bu insanların konuşma dilleri daha çok Rusça olduğunu ve sadece batı bölgelerden yeni gelen göçmenlerin Ukraynaca konuştuklarını beyan ediyorlar. Bunun haricinde mülakatlarda iştirak edenler, Türkiye’deki Ukraynalıların arasında Ukraynacayla Rusça karışık, yani ağızda “surjik” denen bozuk dilin yaygın olduğunu açıklıyorlar.

Türkiye’deki Ukraynalıların öz kimliklerini saklamaları konusu – soruları cevaplayan insanların birbirine tamamen zıt cevaplar verdikleri, tartışmalı bir konudur. Bu durum, bizi: Ukrayna kimliğini saklamaya dikkat ederek onu Türk toplumunda aktif bir şekilde sevdirmeye çalışan kişiler grubu; Sovyetler birliği ya da lafta Slav kimliğini koruyan kişiler grubu; Türk toplumunda asimile olanlar grubu olarak birkaç grup Ukraynalıların varlığı kanaatine getirmiştir. Aynı zamanda «Onur Devrimi» ve Ukrayna’nın Doğusunda savaşın başlaması, bahsedilen ilk iki grubun öz kimlikleri açılarından sınır belirlemelerinde büyük önem taşımıştır.

Türkiye’deki Ukraynalılar, çoğunlukla Hristiyanlar – esasen Ortodoks kilisesinin, daha seyrek Yunan-Katolik ve Protestanlığın çeşitli kollarının mensuplarıdır. Hristiyan dininden İslam dinine geçme durumu, esas olarak Türklerle evli olan kadınlara has olup, açıkça belirgin bölgesel

özellikleri taşır (böyle durum, muhafazakâr Müslümanların kalabalık olduğu, Türkiye'nin merkez ve doğu bölgelerde yaygındır). Buna karşılık karışık ailelerde büyüyen Ukrayna göçmenlerinin çocukları, daha sık Müslüman dinini seçerler.

Türkiye'deki Ukraynalıların meşgaleleri, ilk önce insanların göç amaçlarına bağlı bir durumdur. Evlenme amacıyla göç eden kadınların çoğu çalışmaz, ancak bazen eşlerinin işlerine destek oluyor ya da kendi işlerini açıyorlar (genellikle servis sektöründe), bazen serbest çalışıyorlar. Fakat son yıllarda, Türklerle evli Ukraynalı kadınların arasında bir işyerinde çalışmaya yönelik eğilim gözlemlenmektedir. Buna farklı olarak Türkiye'ye çalışma amacıyla gelen Ukraynalıların meşgaleleri, sadece onların mesleklerine değil, vardıkları bölgeye de bağlıdır ki Türkiye iş piyasasının belirli bölgelere göre sektör ayrılığı özelliği mevcuttur.

Halihazırda Türkiye'deki Ukrayna göçmenlerinin çoğu üniversite mezunlarıdır, fakat belirli bir mesleğin daha fazla olduğu söylenemez. Bunun haricinde son yıllarda Ukraynalıların Türkiye'ye üniversitelerde eğitim amacıyla göç etme durumları daha sıklaşmıştır.

Maddi durumları açısından Türkiye'deki Ukraynalıların çoğu orta sınıfa aittir. Ancak çoğu zaman Türkiye vatandaşlarıyla evlenen kadınların refah seviyeleri, öncelikle eşlerinin maddi durumlarına bağlıdır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin bölgesel özellikleri, bu ülkede oturan Ukrayna göçmenlerinin sadece meşgaleleri ve sosyal-ekonomik durumlarına etkilemekle kalmayıp, onların kültürel ve dini alanlarına da doğrudan etkileyerek, ileriye yönelik onların entegrasyonlarına ve öz kimliklerini saklama durumlarına da tesir eder.

Ukraynalıların Türkiye'ye göçleri ve entegrasyonları

Ukraynalıların Türkiye'ye göçlerini ve Türk toplumuna entegrasyonlarını nitelendirmek için biz, mülakatı cevaplayan insanların göçteki motivasyonlarını ve özelliklerini, ayrıca iki taraflı entegrasyon sürecinin esas bileşenlerini – göç edenlerin yeni ortama nasıl adapte olduklarını ve Türkiye'nin göçmenleri kabul eden ülke olarak duruşunu dikkate aldık.

Mülakatta iştirak edenlerin cevaplarından, aileden dolayı (kadınlara has) ya da çalışma amacıyla göç edenler olarak iki esas göç motivasyon grubu ayrılmıştır. Ayrıca yaşamaları için uygun ülke olarak Türkiye'yi seçmelerine sıcak iklim, denizlerin yakınlığı, coğrafik konumu açısından Ukrayna'ya yakınlığı gibi bir dizi ilave etken tesir etmiştir.

Türkiye'ye göç etmelerindeki şahsi deneyimlerini değerlendirirken soruları cevaplayanlar, bürokratik işlemler açısından sıkıntıların ya asla olmadığını ya da son derece küçük olduklarını açıklamaktalar. Özellikle bu durum Türkiye vatandaşlarıyla evli kişilerle alakalıdır. Bazı olumsuz yorumlara rağmen Türkiye'ye taşınan Ukrayna vatandaşları, yabancı bu ülkenin oldukça uygun bürokratik mekanizmaları beraberinde buradaki Ukrayna devletinin diplomatik kuruluşlarının desteklerini de alabilmekteler.

Bununla birlikte mülakatta iştirak edenler, Türkiye'ye taşındıktan hemen sonra belirli zorlukları hissettikleri bir dizi alanları ifade etmekte. Örneğin soruları cevaplayanlar: dil

ortamının, arkadaşların, iş ve konut eksikliği, kültürel ortam değişikliği, kendilerinin hazırlıklı olmamaları gibi en tipik problemi konuları beyan ediyorlar.

Kendi entegrasyonlarının başarılı olup olmadığının değerlendirmeleri konusunda biz, soruları cevaplayanlardan birbirine zıt cevaplar aldık. Mülakatın iştirakçilerinden bazıları iyi entegre olduklarını beyan etti, aynı zamanda bazıları kötü entegre olduklarını ya da asla entegre olmadıklarını beyan etmişlerdir. Genel bir değerlendirme yaparak biz: kültür açısından büyük fark, dil bilmeme bariyeri, entegrasyonu istememe ve kendi kendini ayıma gibi entegrasyonu engelleyen esas etkenleri gruplaştırdık.

Mülakatta iştirak eden kişiler için entegrasyon, kendini hep Türk toplumunun bir parçası olarak hissetme anlamına gelmez. Ancak genellikle Türkiye’de en az birkaç sene kalan ve iyi entegre olmuş göçmenler, kendilerini buldukları ülke toplumunun bir parçası olarak hissetmeye başlarlar. Bunun haricinde kendini “evdeymiş gibi” hissettikleri ülke hakkındaki kişisel histen bahsederken Türkiye’ye taşınalı uzun süre geçmeyen göçmenler Ukrayna’yı seçerler.

Kendini «evdeymiş gibi» hissettikleri ülke hakkındaki soruyu cevaplarırken Ukrayna’nın seçimi, sadece Türkiye’ye taşınalı kısa süre geçen göçmenler arasında değil, Türkiye’de uzun süre kalan ve kendileri için yeni topluma iyi entegre olduklarını düşünen kişiler arasında da yaygındır. Bununla birlikte Türkiye Cumhuriyeti’nde hayatlarının büyük bir kısmını yaşayan Ukraynalılara, çoğu zaman kendilerini “evdeymiş gibi” hissettikleri ülke konusunda ya halihazırda buldukları ülkeyi ya da her iki ülkeyi tercih etme özelliği vardır.

Soruları cevaplayan göçmenlerin çoğu Ukrayna vatandaşlığından vazgeçmiyor, bunların büyük bir kısmı Türk pasaportuna da sahiptir (ya da almayı planlıyor). Mülakatı cevaplayanların arasında, Türkiye’deki Ukraynalıların birkaç ülke vatandaşları olduklarına dair fikir yaygındır, onlar Türkiye vatandaşlığını alıp, Ukrayna vatandaşlığından vazgeçmiyorlar. Dolayısıyla Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığını alma durumlarının yaygın olmasına rağmen soruları cevaplayan göçmenler, çoğunlukla Ukrayna’yla bağlantıyı koparmamaktalar.

Yeni topluma adaptasyon deneyimlerini değerlendirerek mülakatın iştirakçileri, göçmenlerin entegrasyon süreçlerini nasıl kolaylaştırabildiklerine dair birkaç fikir paylaştılar. Bilhassa Türkiye’deki Ukraynalılar, yeni ülkedeki yaşamlarına önceden hazırlanmayı (Türk dilini öğrenmeyi, Türk kültürü ve İslam dini hakkında bilgi edinmeyi, yaşamayı planladıkları ülke ve bölge hakkında detaylı bilgi toplamayı), internet ağında ve onun dışında yeni tanışları aramayı, buradaki diğer Ukraynalılarla ve yerli ahaliyle tanıdıkların sayısını arttırmayı, sivil inisiyatiflerde bulunan Ukrayna derneklerine katılmayı, kendileri etrafında diğer insanları birleştirmeyi ve Türk ortamında tam bir asimilasyondan korunmayı öneriyorlar.

Mülakatta iştirak edenlerden alınan bilgileri dikkate alarak, Ukraynalıların yeni topluma entegrasyonlarında yardımlaşmanın büyük rolünü görmek mümkündür. Geçmişe dönük bakarak mülakat iştirakçileri, Ukrayna göçmenlerinin sayısı çok olduğuna rağmen, buldukları yerlerde kendilerinin en fazla hissettikleri eksiklik Ukrayna derneklerinin eksikliğiydi. Dolayısıyla bu boşluğu, daha erken teşkil olmaya başlayan ve gayet fazla olan Rus kuruluşları dolduruyordu.

Fakat 2017 yılında Ankara'da çeşitli şehirlerden gelen Ukraynalılar kongresi düzenlenip, Ukrayna Büyükelçiliğinin Türkiye Ukraynalıları kuruluşlarının Koordinasyon heyeti seçildikten sonra durum hızlı bir şekilde değişmeye başlamıştır. Sivil toplum aktivitelerinde en küçük dahilleri olan bile mülakat iştirakçilerinin bir kısmı, bu teşebbüs hakkında gayet olumlu geri dönüşler vermekteler. Nitekim bu, mevcut ve potansiyel aktivistlerin birleşmelerini, yeni dernekleri kurmalarını, aynı görüşte olan insanları aramalarını tetikleyen bir güç olmuştur. Araştırmanın yapıldığı andaki durum itibariyle Türkiye'nin çeşitli yerlerinde 15'ten fazla Ukrayna derneği mevcuttu.

Mülakat iştirakçilerinin çoğu, sadece dernek kurma teşebbüslerini değil, diplomatların ve aktivistlerin iş birliğinin kurulmasına yönelik çalışmalarını da olumlu değerlendirmekteler. Bununla birlikte soruları cevaplayanlar, Ukrayna Dışişleri Bakanlığının hibe desteklerine yönelik faaliyetlerini ve oda verme desteklerini olumlu değerlendirmekteler.

Son yıllarda sivil kuruluşlar ve aktivistlerin teşkil ettikleri gayri resmi teşebbüs ekipleri, farklı şekillerde – hem internette, hem canlı olarak aktif faaliyeti başlatmışlardır. Bunu ayrıca COVID-19 pandemisinden dolayı uygulanan karantina kısıtlamaları da tetiklemiştir. Faaliyetlerinin esas yönlerinin arasında, göçmenler ve onların çocukları için kültür ve spor etkinlikleri, Ukraynaca ve Türkçe dersleri, kurs organizasyonları, Türkiye'de Ukrayna hakkında bilginin yayılması, Türkiye'de ya da Ukrayna'da yaşayan Ukraynalılara destek gibi çalışmalar yapılmaktadır.

Genel olarak soruları cevaplayanlar, buldukları ülke olarak Türkiye'den memnuniyetlerini yüksek olarak değerlendirmekteler. En çok doğal şartlardan, Türkiye'nin sosyal politikasından, toplumdaki ortamdan, yerli halkın değerlerinden, servisten ve yerli üreticilerin mallarından, sosyal altyapıdan, hukuk kültüründen, tarihi mirasının ilginç ve zengin olmasından, multikültürelikten hoşlanıyorlar. Mülakat iştirakçilerinin fikirlerine göre Türkiye'nin eksik olan taraflar, devletin otoriter yönetim tarzı, istikrarsız ekonomik durumu, alışmış oldukları malların ve hizmetlerin pahalı olması, Ukraynalılarınkinden mantalite farklılığı.

Türkiye'nin göç politikası ve Ukraynalıların göçlerindeki amaçları, onların iş piyasasındaki meşgale özelliklerini de belirlemektedir. Böylece Türkiye'deki Ukrayna göçmenlerinin arasında işsizliğe ve gayri resmi bir şekilde çalışmalarına sebep olan ana etkenler, vize kısıtlamaları, işverenin çalıştırabileceği yabancı personel oranının sınırlı olması, bürokratik sıkıntılar, Türkiye'de işsizlik seviyesinin yüksek olması, Ukraynalıların aile kurmalarından dolayı göç etmeleridir. Son bahsedilen etkenle ilgili bazen Türk erkeklerinin Ukraynalı eşlerinin çalışma isteklerini desteklemedikleri ya da Ukraynalı kadınların sözleşmeli personel olmayı istemedikleri durumlara rastlanmaktadır.

Türkiye'deki Ukraynalı kadınların resmi iş bulmamalarının ilave sebeplerinden: Türk dil bilgisinin düşük seviyede olması, iş piyasasında istenilen tekliflerin eksikliği, beklenen ücret tutarı ve çalışma grafiğiyle ilgili beklentilerin karşılanmaması, Ukrayna'da verilen diplomaların denklik prosedürünün zorluğu ve mesleklerinin özellikleridir. Türkiye'deki Ukraynalı kadınların bazılarında işsizlik durumu, psikolojik sıkıntılara yol açmış olsa da öte yandan onlara kendileri için daha fazla serbest vakit sunan bir avantaj olmuştur.

Türkiye'deki Ukraynalı öğrencilerin iş arayışları esnasında karşılaştıkları ciddi engellerden, okumakta olan insanların yarım günlük mesai ile çalışmalarına dair yasal kısıtlamalar ve işverenlerin yeni mezun olanları işe almak istememelerine neden olan deneyim eksikliğidir.

Bağımsız ya da kendi hesabına çalışan ve çoğu zaman işlerini uzaktan yapan Ukraynalılardan da bahsedilmesi gerek. Genellikle böyle insanların çalışma faaliyetleri, ulusötesi nitelikte olup, çeşitli ülkelere yönelmektedir. Dolayısıyla mülakat iştirakçilerinin bu grubu, Türk iş piyasasına bağlı değildir.

Mülakat iştirakçilerinden iş bulmakta sıkıntı çekmeyenler, daha fazla Türk vatandaşlığını alanlar ya da henüz Türkiye'ye taşınmadan iş bulanlar, ayrıca gerekli mesleki becerilere sahip olanlar, Türkçeye ve yabancı dillere hâkim olanlardır. Bu grup insanlar, bu ülkede işsiz olanlardan farklı olarak, mesleki yeterliliklerinin gerçekleştirmeleri için Türkiye'de daha çok fırsat görmekteler.

Mülakat iştirakçilerinin yaptıkları açıklamalara göre, Türkiye'de göçmenler için devletten kaynaklı temel kısıtlamalar, çalışma imkanlarıyla alakalıdır, buna karşılık kendileri için yerleri ayrı olan problemler: fiyat artışlarına neden olan belirli mallara uygulanan yüksek gümrük vergisi, cep telefonları ve taşıtlar gibi kişisel kullanım amaçlı bazı malların ülkeye getirilmesi durumunda vergi ödeme zorunluluğu, yabancı ülke vatandaşları için internet kullanma ücretinin daha yüksek olması, Türkiye'deki bankalarda açılan hesapların kapatılmasındaki sıkıntılar, emekli olma yaşının yüksek olması v. b. gibi birkaç ekonomik ve sosyal politikadaki durumlardır.

COVID-19 pandemisini dikkate alarak Türkiye vatandaşlığını alan Ukraynalılar, sert karantina kısıtlamalarından, ayrıca sokağa çıkma yasağından ve belirli saatlerde sokağa çıkma yasağından da bahsediyorlardı. Ancak Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığını henüz almayan Ukraynalılar, turist olarak algılandıkları için yerli hakların tam aksine daha fazla imkân ve özgürlüklere sahiptiler (karantina kısıtlamalarının bir kısmı onlar için geçerli değildi). Bazı durumlarda da çifte vatandaşlığı olanlar, Ukrayna pasaportunu kullanarak karantina tedbirlerini atlayabiliyorlardı.

Genel olarak pandemi, çeşitli Ukraynalı gruplarına farklı etkilemiştir. Bazı göçmenler ya da onların aile üyeleri işlerini ya da gelirlerinin bir kısmını kaybetti, buna karşılık diğer kategorideki insanların durumu tam tersi daha iyileşmiştir. İlk önce uzaktan çalışma şeklinin uygulanması ve müşteri portföyünün arttırılmasına yol açan, Türkiye'deki Ukraynalılara ait şahıs şirketlerinin sundukları hizmetlerin online rejimde çalışmaya geçişi söz konusudur. Aynı zamanda pandemiden önce uzaktan çalışan mülakat iştirakçilerinin bazıları, korona virüs pandemisinin kendi iş hayatlarına tesirini neredeyse hiç hissetmemişlerdir.

Sosyal bütünleşmenin önemli bir unsuru olarak çeşitli etnik grupların arasındaki ilişkileri değerlendirirken, soruları cevaplayanların yerli halkla ilişkilerin iyi olarak bahsettiklerinin altını çizmek gerekir. Buna rağmen Türklerle normal arkadaşlığı kurma konusunda, dil bilmeme bariyeri ve mantalite farkı çoğu zaman engel oluyordu.

Türk mantalitede mülakat iştirakçilerinin en çok hoşlandıkları özellikler şunlardır: yabancılara olumlu davranış, yardımlaşma ve konukseverlik. Bununla birlikte mülakat iştirakçileri, dakik

olmama ve diğer insanların kişisel hayatlarına aşırı merak gibi pek hoşlandıkları söylenemez mantalite özelliklerini de açıklamaktalar.

Soruları cevaplayan muhataplarımız hem devlet kurumlarının hem ticari işletmelerin temsilcilerinin onlara gösterdikleri davranışa çok değer vermekteler. Ukraynalı göçmenlere karşı önyargılı davranışlara gayet az rastlanabilir, ancak soruları cevaplayanlar, hizmet sektöründeki satıcıların kendilerinin yabancı olduklarını öğrenince sıkça fiyatları yükselttiklerinden şikayetçiler.

Bunun dışında soruları cevaplayanlar, Türk toplumunda Ukrayna ve Ukraynalılar hakkındaki klişelerden de bahsettiler. İki ülkenin arasındaki coğrafik yakınlığa rağmen Türkiye’de, belirli insanların arasında Ukrayna’yla Rusya’nın aynı ülke olduğuna dair fikir yaygındır. Muhataplarımızın düşüncelerine göre böyle bir görüşün olması, özellikle yaşlı insanlar arasında yaygın düşük eğitim seviyesinden kaynaklanmaktadır. Ukraynalılarla ilgili hem olumlu hem olumsuz diğer klişeler de mevcuttur. Örneğin muhatapların söylediklerine göre Türkiye’de Ukraynalı bayanlar hakkında bir taraftan güzel kadınlar ve iyi eşler olarak düşünülür, diğer taraftansa onların ciddiyetsizlikleri hakkında klişe mevcuttur. Bununla birlikte Ukraynalı erkekler hakkında tembel ve alkole aşırı eğilimli oldukları düşünülmekte.

Ancak dil bilmeme bariyerine ve Ukraynalılar ile yerli halkın mantalitelerindeki farklılıklar nedeniyle Türkiye’deki Ukraynalıların arasında kendini ötekileştirme yani sadece yurttaşlarla ve/veya eski Sovyetler birliği bölgesinden gelen insanlarla muhatap olma durumu gayet yaygındır. Bunların dışında Ukraynalılar Avrupalılarla, Amerikalılarla muhatap olabiliyorlar, ancak soruları cevaplayanların arasında diğer etnik grupların temsilcileriyle (özellikle diğer Müslüman ülkelerden gelenlerle) arkadaşlık ilişkiler daha seyrek kurulabiliyor, bu durum etnososyal mesafeyi göstermektedir.

Özetle Türkiye, Ukrayna göçmenleri için coğrafik yakınlığa rağmen yeni ortama sosyal katılım ve yerli halkla sosyal uyum için kapsamlı çalışmayı gerektiren bir ülkedir. Yapılan araştırmanın sonuçları, Türk toplumuna entegrasyon sürecini hem dış (mesela, kültür ve dil özellikler) etkenlerin hem de iç (aynı sosyokültürel ortamdan gelen insanlarla muhatap olma isteği) etkenlerin zorlaştırdığını göstermektedir. Devlet tarafından iş piyasasına entegrasyona uygulanan kısıtlamalara rağmen Türkiye Cumhuriyeti, hem turistleri hem de göçmenleri ağırlamak için çok uygun bir ülke izlenimi vermektedir. Buna karşılık bu ülkede bulunan Ukrayna diplomatik kuruluşları ve Ukrayna vatandaşları, sadece yeni gelenlerin Türk toplumuna entegrasyonlarını kolaylaştırmakla kalmayıp, bunun için çaba gösteren insanların Ukrayna dilini, kültürünü, milli öz kimliklerini korumalarına da yardımcı oluyorlar.

Türkiye’deki Ukraynalıların ve onların çocuklarının öz kimlikleri

Yapılan araştırmanın sonuçları, Türkiye’deki Ukraynalıların ve onların çocuklarının aile, milliyet, dil, din ve kültür öz kimliklerinin özelliklerine dair özet fikir oluşturmaya imkân vermektedir.

Farklı etnik gruplar arasındaki evliliklerle kurulan ailelerin içerisindeki ilişkilerden bahsederken soruları cevaplayan Ukraynalı kadınlar, Türk ailelerine has ve Ukraynalı aile modelinden biraz farklı olabilir özelliklerden bahsetmişlerdir. Örneğin onlar Türklerin değer

hierarchyesinde ailenin önceliğini, akrabaların diğer aile üyelerine büyük ilgi, ailenin ve aile üyelerinin dürüstlüğüne büyük önem verildiğini, yaşlı insanların ve erkeklerin otoritelerinden ve çocuk terbiyesine liberal yaklaşım gibi özellikleri fark etmişlerdir.

Araştırmanın gösterdiği gibi Ukraynalı kadınlar, hem her iki eşin eşitliği esasında kurulanlar, hem de ataerkillik temelinde kurulanlar olarak çeşitli aile modelleriyle karşılaşmaktalar. Genellikle her iki eşin eşit olduğu aile ilişkileri, erkeklerin muhafazakâr görüşlü olmadığı ailelerde izlenmektedir. Böyle durumlarda Ukraynalı kadınların çoğu bir işte çalışarak ev işlerini kendi Türk eşleriyle paylaşmaktalar. Buna karşılık apaçık muhafazakâr aile modellerinde Ukraynalı kadınlar genellikle herhangi bir işyerinde çalışmaz, dolayısıyla ev işlerinin tamamı ve çocukları yetiştirme işleri onların üzerinde kalıyor. Bununla birlikte erkekler, tamamen ailenin mali durumunu sağlamaya üstleniyorlar.

Yukarıda bahsedilen farklı modellere rağmen Ukraynalı kadınlar, Türk toplumunda kadınların erkeklere itaati ve eşit olmayan bir rol paylaşımını Ukrayna'dakinden daha fazla hissederler. Biz, muhataplarımızın bu konuyla ilgili çelişkili davranışları tespit ettik: kimisi bu durumu tamamen uygun görüyorken diğer kısım için bu konu son derece hassas ve zor olmuş dolayısıyla tavizlerin arayışlarını gerektirmiştir.

Mülakat iştirakçilerinin verdikleri cevapların analizi, Ukraynalı göçmen kadınlarının ailelerinde karşılaştıkları esas problemlerin ilk önce eşlerinin ve Türk ailelerinin değerlerine ve görüşlerine bağlı olduklarını göstermektedir. Halbuki muhafazakâr ailelerdeki anlaşmazlıklar kültür ve dini farklılıklara: farklı dini görüşlerden dolayı baskılara, erkeğe bağımlılığa ve onun tarafından koyulan birçok yasaklara, maddi bağımlılığa ve hakları bilmemeye, ailede şiddet uygulamasına, Ukraynalı kadınların Türk ailelerine kötü adaptasyonuna ve Türk akrabalarının eşlerin şahsi hayatlarına karışmalarına dayalıdır. Ukraynalı kadınlar çoğunlukla eşlerinin anne ve babalarıyla olan ilişkilerini olumlu olarak değerlendirmiş olsa da aynı evde yaşamalarından dolayı ortaya çıkan, kültür ya da dini, veya ev işleriyle alakalı problemlerden kaynaklı olumsuz davranış olaylara da karşılaşmaktadır.

Farklı etnik gruplara ait eşlerden oluşan ailelerde karşılaşılan problemleri önlemek için, bir Türk erkeğiyle evlenmeye karar veren Ukraynalı kadınlara, diğer kültür ve din mensuplarına toleranslı olmaları, Türk ailelerini kendilerine göre değiştirmeye çalışmak yerine ailelerine adapte olmaları, eş adayının görüşlerini, huyunu, kültürünü muhakkak öğrenmeleri, kendi «maddi emniyet kemerine» yani istikrarlı gelir kaynağına sayıp olmaları, Türk toplumunun özelliklerini öğrenmeleri ve potansiyel meydan okumaları ile birlikte onların çözüm yollarını önceden öğrenmeleri, evlilik sözleşmesini akdetmeleri önerilir.

Milli öz kimlik açısından yapılan araştırmaya göre muhatapların kendilerini daha çok Ukraynalı tanıdıkları söylenebilir. Etnik köklerinden dolayı kendilerini Ukraynalı Yahudi, Tatar ve diğer milletlere aitliklerini beyan eden insanlar da oldu. Bunun dışında Rus kökenli muhatapların bazıları, Rus-Ukrayna savaşı nedeniyle kendilerini Ukraynalı olarak kabul etmeye başladıklarını açıklayanlar da vardı. Soruları cevaplayanların arasında kendilerini kozmopolit kabul eden insanlar da vardı.

Genel olarak Ukraynalıların milli öz kimliklerinin oluşumuna etkileyen ana belirteçler şunlardır: kültür, dil, terbiye, doğum ve yetişme yerleri, kökler ve aile ilişkileri, Ukrayna’da eğitim görme, sosyalleşme ortamlarının Ukrayna’da olması ve Ukrayna vatandaşlığının olması.

Ukrayna-Türk evliliklerinin özelliklerini dikkate alarak, muhataplarımızın açıklamalarına göre karışık ailelerde yetiştirilen çocukların milli öz kimlikleri daha çok Türk milletine çekiyor. Çocukların öz kimlikleri karışık olduğu durumlara da rastlanmaktadır. Ancak çocuklarda kendi Ukrayna köklerine farklı davranış modelleri izlenmekte: kimisi utanır, kimisi tam tersi gurur duyar.

Soruları cevaplayan Ukraynalı kadınlar, genellikle böyle durumları tam anlayışla karşılar. Bunun temel sebepleri: çocuklarının Türk kökleri, Türk sosyal ve kültür ortamında büyümeleri, öz kimliğinin yapılandırılmasına etkileyen milli ve vatanseverlik eğitimin yüksek olması, Ukraynalı göçmen kadınlarında kendi çocuklarına Ukrayna kültür ve milli terbiye vermeleri için dikkatin veya zamanın eksikliği, Türkiye’de Ukraynalılardan oluşan ortamın ve Ukraynalı akrabalarının olmaması. Bununla birlikte muhataplarımızın diğer kısmı için bu konuda kendi kusurlarını gördüklerinden dolayı bu konu tedirginlik verici olmuştur. Seyrek durumlarda, kozmopolit görüşlerinden dolayı çocuklarının milli öz kimliklerine önem vermeyen bayan muhataplara da rastlamıştık.

Mülakat iştirakçilerinin ana dili genellikle Ukraynaca ve/veya Rusça. Fakat Türkiye’ye çocukluk ya da ergenlik yaşında gelen Ukraynalıların kısmen anadillerini Türkçe (ya da İngilizce) kabul ettikleri durumlara da rastlanmakta, ki bu insanlar bu dilde sosyalleşme sürecinden geçmiş ve eğitim görmüşlerdir.

Karışık ailelerde, taşındıktan sonra ilk etapta Ukraynalı kadınlar çoğu zaman İngilizce (daha seyrek Rusça) konuşurlar. Fakat yeni ortama daha iyi adaptasyon olmak için onlar Türkçe öğrenirler ve zaman geçince bu dili aile içerisinde daha sık kullanırlar. Çok seyrek durumlarda Ukraynalı kadınlar, eşlerine Ukraynacayı öğrettiği oluyor ya da Türk erkekleri kendileri, örneğin eşinin Ukraynalı akrabalarıyla sohbet edebilmek için bu dili öğrenme isteğinde bulunabiliyorlar.

Mülakat iştirakçileri, karışık ailelerde doğan kendi çocuklarıyla Ukraynaca ve/veya Rusça konuşmaya gayret ediyorlar. Ancak çocuklarının yine de Türkçe daha iyi konuştuklarını açıklıyorlar. Bunun sebepleri: Türk dilinde konuşulan ortam, sorularımızı cevaplayan kadınlarda çocuklarına Ukraynaca ya da Rusça öğretmeye isteğin az olması veya asla olmaması, göçmenlerin kendilerinin Ukraynacayı iyi bilmemeleri.

Buna karşılık soruları cevaplayan kadınların diğer kısmı çocuklarına Ukraynacayı kitaplar ve filmler vasıtasıyla öğretmeye, Ukrayna dilinde düzenlenen çocuk kamplarına göndermeye, çocukların akrabalarıyla ve akranlarıyla konuşabilecekleri Ukrayna’ya seyahatleri organize etmeye, ayrıca hafta sonları Ukrayna dil okullarına göndermeye çalışıyorlar. Cumartesi ve Pazar okullarına katılma bağlamında muhataplarımız, Ukraynacayı öğrenme konusunda olumlu sonuçları verdiğini izlemekteler, fakat bazen aşırı yoğun okul programından ya da bilgisayar başında geçirilen aşırı zamandan (karantina kısıtlamaları nedeniyle Türk okullarındaki çocuklar da uzaktan eğitim görüyorlar) dolayı ve çocuklarının Ukraynaca

dil seviyesinin çok zayıf olması nedeniyle bazen çocuklarını ilave eğitimden ikna etmeye çalışıyorlar.

Araştırmaya katılan muhataplarımızın arasında çeşitli dini görüşlere sahip insanlar: mezhep Hristiyanları ve herhangi bir mezhebe bağlanmadan bu dine inananlar, ateistler, agnostikler, Müslümanlar vardı. Son grupta daha çok Türk ailelerinin baskısı altında İslam dinini kabul eden kadınlar bulunmaktadır. Genel olarak Ukraynalı tüm Müslüman kadınlarını birkaç gruba ayırabiliriz: İslam dinini kabul ettiklerini anlayıp, «kalpte» Hristiyan kalanlar ve İslam dinini kabul edip, dinin tüm kurallarına aktif bir şekilde uyanlar (bilinçli Müslüman kadınları).

Şunun altını çizmek gerekiyor ki kadınlar için din değiştirme konusu acı verici ve hassas bir konudur. Fakat bazı muhataplarımız, İslam dinini kabul ederek eşleriyle mutlu bir hayatı yaşamayı ya da Türk ailelerine saygılarını kazanmayı amaçladıklarından dolayı zorunlu bir adım olduğunu açıklıyorlardı.

Ukraynalı kadınların her ne sebepten dinlerini bilinçli ya da formalite olarak değiştirmiş olsalar onların ebeveynlerinin ya da Ukrayna'daki akrabalarının bundan haberleri yoktur (ya da belirli bir kısmının haberi var). Çoğu zaman böyle muhataplarımız Ukrayna'ya geldiklerinde kiliseyi ziyaret eder ve dini bayramları kutlarlar. Dolayısıyla akrabaları onların İslam dinini kabul ettiklerini bilmezler.

Bunun dışında şunu da açıklamamız lazım ki mülakat iştirakçilerinin bir kısmında, Türkiye'ye taşındıktan sonra dini öz kimlik transformasyonu olmuştur. Örneğin soruları cevaplayanların bazıları dinlerden tamamen soğumuş. Bu durum, birkaç sebepten kaynaklanmakta: İslam dinini daha derin öğrenip, Hristiyanlıkla kıyaslamalarından dolayı, bazılarının fikirlerine göre dinini aşırı ticarileştirilmesinden, belirli inananların ikiyüzlülüklerinden, belirli dini kuruluşların manipülasyonlarından ve radikal Müslümanların kanunlarını benimsememelerinden.

Türkiye'deki Ukraynalı göçmenlerin çocuklarının çoğu Müslümandır. Fakat buna rağmen Ukraynalı kadınlar, çoğu zaman onlara Hristiyanlık dinini öğretir ve Ukrayna dini geleneklerle alakalı etkinliklere dahil ederler. Seyrek durumlarda eşlerinin rızalarıyla Ukraynalı kadınlar ortak çocuklarının vaftiz törenlerini yapıyorlar, ancak göçmen kadınlarının vaftiz törenlerini gizli yaptıkları durumlar da oluyor.

Karışık ailelerde çocuklarını yetiştirirken anne ve babalarının yöneldikleri bir eğilim daha – çocuklarına yetişince dinlerini kendi istekleri ile seçme imkanının verilmesi.

Soruları cevaplayanlar, çoğunlukla dini ibadethanelere gitmezler ya da seyrek giderler (örneğin, dini bayramlarda). Mülakat iştirakçileri, Hristiyan kiliselerinin olmaması ya da az olması veya karantina kısıtlamalarını bunun objektif sebepleri olarak açıklamaktalar. Ancak bazen Ukraynalılar, başka mezheplerin kiliselerine gidebiliyorlar. Objektif sebeplerin sırasına biz yeterince istekli olmadıkları ya da ihtiyaçlarının olmadığını dahil ettik. Bunun sebebinin, muhataplarımızın dinin ibadethane ziyaretleriyle aksedilmediğini, «içten olması» gerektiğini düşündüklerinden kaynaklandığını varsayıyoruz.

Ukraynalıların büyük kısmının ibadethanelere gitmediğinden dolayı COVID-19 pandemisi, soruları cevaplayanların dini ibadetlerine neredeyse etkilememiştir. Fakat vaazların online olarak yapılması, oturdukları yerde ibadethane olmadığı sebebiyle fiziki olarak ortak ibadetlere katılamadığı insanların bunlara çevrimiçi katılmalarına fırsat sunulmuştur.

Fakat muhataplarımızın diğer kısmı, daha çok ibadetin bu şekilde benimseyemedikleri için (onlar için kilisede fiziki olarak bulunmaları önemlidir), zaman eksikliğinden ve ibadeti kişisel bir şey olarak gördükleri için online vaazlara katılmamaktalar.

Ukraynalılarla Türkler arasında evliliklerle kurulan karışık ailelerde biz, eşlerin her birinin dini öz kimliği seviyelerine bağlı olarak, dini görüşlerindeki birkaç birleşme çeşidini izledik. En yaygın durum, erkeğin Müslüman, kadınında Hristiyan olmasıdır. Böyle ailelerde birbirinin gelenek ve göreneklerine saygı duyarlar, dolayısıyla eşler birlikte hem kiliseye hem de camiye gidebiliyorlar. Dine önem vermeyen Türk erkekler de aynı şekilde eşlerine destek vererek Hristiyanlık geleneklerine hoşgörü ile bakabiliyorlar. Her iki eşin ateist olduğu çiftlerdeyse din konusunda anlaşmazlıklar zaten olmaz. Ancak erkeğin ve onun akrabalarının çok dindar olduğu, kadınsa Hristiyan dinine mensup olduğu muhafazakâr ailelerde, Ukraynalı kadınlara çoğu zaman tahammül etmezler ya da İslam dinini kabul etmeye zorlarlar.

Muhataplarımızın çoğu Ukrayna geleneklerini götüktüklerini bildiriyorlar. Bu husus Hristiyanlık gelenekleriyle, Ukrayna devlet bayramlarının kutlanmasıyla, milli giyimlerin giyilmesi, milli yemeklerin yapılması, evlerin milli desenlerle süslenmesi, Ukrayna türkülerinin söylenmesi ve sairle geleneklerle alakalıdır.

Mülakat iştirakçileri tarafından Ukrayna geleneklerinin hayata geçirmelerinin motivasyonlarının tamamını böyle esas gruplara ayırmak mümkündür: öz Ukrayna geleneklerinin saklanması, daha derin öğrenilmesi ve sonraki nesle devredilmesi; kültür diplomasisi (öz kimliğini ifade ederek eşinin ailesine tanıtılması); kendi etrafında konforlu bir Ukrayna ortamının oluşturulması.

Türkiye’de Ukrayna geleneklerinin yaşanması imkanına tesir eden esas etkenler şunlardır: kiliselerin olup olmaması, eşi ve Türk ailesi tarafından desteğin olup olmaması, oturulan yerin yakınlarında Ukrayna topluluğunun ya da diplomatik kuruluşların olup olmaması. Ancak ilk önce göçmenlerin Ukrayna geleneklerini yaşamaları konusunda kendi şahsi istekleri önemlidir. Şunu açıklamamız gerekiyor ki soruları cevaplayanların bir kısmı, zamanın ve otantik bayram ortamının eksikliği, bazı Ukrayna geleneklerini bilmemeleri ve başka önceliklere sahip olmaları nedeniyle Ukrayna geleneklerini yaşamamaktalar.

Yani şunu ifade edebiliriz ki Türkiye’ye taşındıktan sonra Ukrayna göçmenlerinin belirli öz kimlikleri transformasyona uğramaktalar. Dini ve aileye ait öz kimliğe farklı olarak en dayanıklı milli, dil ve kültür öz kimlikleri olmuştur. Türkiye’deki Ukraynalıların öz kimliklerinin kısmen ya da tamamen değişmesine, en çok evlendikleri insanların ait olduğu milletleri etkiler. Çünkü karışık Ukraynalı-Türk ailelerde, en sık Ukraynalı kadınların öz kimliği öyle ya da böyle derecede transformasyona uğrar, böyle ailelerde doğan çocukların öz kimlikleri ise genellikle Türk öz kimliklerine çeker.

Göçü anlama: Türkiye'deki Ukraynalıların düşünömsellikleri

Mülakat iştirakçilerinin kişisel deneyimlerine ve yaşam koşullarına dayanan cevaplar, Ukraynalıların: Türkiye'de yaşama devam etme, Ukrayna'ya dönüş, üçüncü bir ülkeye taşınma olmak üzere geleceğe yönelik üç esas stratejisini ayırmamıza yol açmıştır.

Sonuçlar, Ukraynalıların birçoğunun Türkiye'deki hayatlarından memnun olduklarını, dolayısıyla geleceklerini bu ülkede gördüklerini göstermektedir. Konforlu yaşam şartlarının yanı sıra mülakat iştirakçileri, Ukrayna'ya dönmemenin: her şeyi yeniden başlamayı istememe, menşei ülkelerine taşınıp, yaşama sorumluluğuna üstlenme motivasyonlarının olmaması gibi psikolojik sebeplerini de açıklamışlardır. Genellikle böyle hayat stratejileri, etnik açıdan karışık ailelerde yaşayan Ukraynalı kadınlara ve devamlı işleri olan mülakat iştirakçilerine hastır.

Ukraynalıların başka bir grubuna, Ukrayna'ya dönmek istediğini beyan eden ya da halihazırda bu niyetlerini hayata geçirmek üzere hazırlıklara başlayan kişiler dahildirler. Türklerle evli böyle Ukraynalı kadınlar için esas sebep, ailelerindeki durum (boşanma, evde şiddet kullanma ya da eşin ölümü) olabilir, bunun neticesinde Ukraynalı kadın öz ülkesine tek başına ya da çocuklarıyla birlikte dönüyor. Diğer sebep, Türk erkeklerinin (Türkiye devletinin resmi politikasına itirazlarından ve Ukrayna'ya hoşgörölü davranışlarından dolayı) Türkiye'den gitme istekleri ya da eşlerinin bu konudaki kararlarını desteklemeleri olabilir. Bu durum, daha çok erkeğin Ukrayna'da iş bulabileceği ya da kendi işe sahip olduğu aileler için geçerlidir.

Türkiye'ye evliliğin dışındaki sebeplerden dolayı taşınan Ukraynalıların arasında, Ukrayna'ya dönüşün sebepleri olarak aşağıdakileri ayırmak mümkündür: Türkiye'deki siyasi durumdan memnun olmama, Türk toplumuna uyum sağlayamama, arkadaş eksikliği, Ukrayna'ya duyulan özlem, yaşlılığı öz vatanda geçirme isteği.

Mülakat iştirakçilerinin arasında sayısı en az olan bir grup daha mevcuttur – geleceklerini başka bir ülkede görenlerdir. Bunlara daha çok yurtdışında mesleki yeterliliklerini gerçekleştirmek için daha fazla fırsatlar gören ve çocuklarının yurtdışındaki üniversitelerde eğitim göreceklerini tahmin eden muhataplarımız dahil edilmiştir.

Özetle mülakatta iştirak eden Ukraynalıların hayat stratejileri az ya da çok belirlenmiştir. Buna karşılık Türkiye'de anne ve babalarıyla birlikte bulunan çocuklarının ve torunlarının gelecekleriyle ilgili muhataplarımız, karışmama duruşunu sergilemekte. Onlar, çocuklarının yaşayacakları yerle ilgili her türlü kararlarını destekleyeceklerini açıklıyorlar. Bu, soruları cevaplayanların böyle fikirlerine kendilerinin edinmiş oldukları göç deneyimlerinin etkilediğinin işareti olabilir.

Türkiye'deki Ukraynalılar topluluğun gelişimi hakkındaki vizyon açısından, muhataplarımızın çoğu iyimser tahminler yapıyorlardı. Onların bir kısmı, dernek sayılarının artış perspektiflerini, Ukraynalı öz kimliklerinin güçlendirmesini, menşei ülkeleriyle temasların artışı beklemekte.

Türkiye'deki Ukraynalıların cinsiyet açısından kadınların kısmı çok daha büyük olduğunu ve evlilik amacıyla göç motivasyonlarını göz önüne alarak soruları cevaplayanlar, Ukrayna için önemli yeni bir sosyal gruba – karışık etnik gruplardan oluşan ailelerde doğan çocuklara dikkat ediyorlar. Böyle çocuklar kendilerini daha çok Türk milletine ait olduklarını

düşünseler de Ukrayna köklerinin bilmeleri, gelecekte Ukrayna için faydalı olabilir. Ayrıca mülakat iştirakçileri, Ukrayna ile Türkiye devlet yönetimleri arasındaki faal iş birliğinin farkındalar ve Ukrayna topluluğunun bu süreçteki aktif rolü hakkında beyanlar yapıyorlar. Dolayısıyla muhataplarımız genellikle devletler arasındaki iş birliğinin artışına ve etkili stratejik sonuçlarına dair tahminler yapmaktalar.

Türkiye'deki Ukraynalılar topluluğunun geleceği hakkındaki kötümser beklentiler, iyimser beklentileri kadar yaygın değildirler. Ancak mülakat iştirakçilerinin bir kısmı, Ukraynalıların yakın zamanda Türk toplumunda asimile olacaklarını ve Ukraynalı öz kimliklerini kaybedeceklerini düşünmekteydi.

Soruları cevaplayan Ukraynalıların çoğunun Türkiye'den memnun olduklarına rağmen, onların büyük bir kısmı, Ukraynalılara bu ülkeye göç etmeleri önerilerinde bulunma «sorumluluğuna üstlenemeyeceklerini» açıklamıştır. Hatta daha fazlası, göç etmeyi tavsiye eden kişilerin titizliklerine ayrı dikkat ayırmak gerekir. Onlara göre, Türkiye'nin özelliklerini önceden öğrenip, ülkenin avantajlarını ve dezavantajlarını analize edip, bu ülkede deneme bir süre zarfında kalmayı önermektedirler. Bu ülke kendi halkına kaliteli yaşam şartlarını sağlıyor olmasına rağmen halihazırda ekonomik durumun kötüleşmesinden zarar görmektedir.

Soruları cevaplayanların fikirlerine göre Türkiye'ye göç etmekten vazgeçmek için ilave etkenler: yeni topluma entegre olma zorlukları, farklı etnik gruplardan oluşan ailelerde yer alan bir dizi sorunlar, ülkedeki olumsuz siyasi durumdur.

Ancak genel olarak Türkiye'deki Ukraynalılar, göçü kendileri için ulusal sınırlar içerisindeki yurttaşlarının işlerine yarayabilecek olumlu bir deneyim olarak algılamaktalar. Muhataplarımızın fikirlerine göre Ukrayna devletinin ve Ukraynalıların Türkiye devleti ve Türklerden öğrenmeleri gereken şeyler, devlet sektöründe verimli etkileşim deneyimi, hizmet sektörünün yüksek kalitesi, ayrıca insanların arasında saygıya dayalı ilişkiler ve dış etkenlerle kendini daha olumlu bir şekilde algılama.

Ukrayna ile sık bağları muhafaza ederek Türkiye'deki Ukraynalılar, iki ülke arasında çeşitli alanlarda temasların kurulması, devam ettirilmesi ve gelişimi konusunda kendi yerlerini almışlardır. Aynı zamanda göçmenlerin böyle iş birliğinin yeni şekillerini ve genişletme yöntemlerini aramaya hazır olmaları çok daha önemlidir. Bu özellikle iş adamlarının arasındaki iş birliğinin kurulması, ticaretin geliştirilmesi, Ukrayna'ya yeni teknolojilerin transferi için koordinasyon mekanizmalarının oluşturulmasına yönelik ilk adımlar atıldığında görünmektedir. Soruları cevaplayan insanlar, bunu Ukrayna'daki ve Türkiye'deki diplomatik ve konsolosluk kurumlarını devlet ve özel kuruluşları devreye sokarak hayata geçiriyorlar. Bunun dışında, bazı kardeş şehirler arasında sözleşmelerin imzalanmasına, Ukrayna diplomasi kolunun Türkiye'deki yerli yönetimle diyalogun kurulmasına, Ukrayna sanayicileri için Türkiye'de iş ortaklarını bulmalarına destek vererek bu süreçte önemli rol oynamaktalar. Aynı zamanda geleceğe yönelik öncelik verilmesi gereken hususların arasında, Ukrayna sivil kuruluşları, Türkiye'deki Ukraynalı gençler ile Ukrayna'daki Türk gençler arasında temasların kurulması ihtiyacını görmektedirler. Bu, muhataplarımızın fikrine göre ileride iki devletin arasında daha iyi anlayışa ve iş birliğinin artışına olumlu ortam oluşturacaktır.

ÖZETLER VE ÖNERİLER

Karşımıza koymuş olduğumuz amaç doğrultusunda hareket ederek, kullanılan metodolojiyi, yapılan analizin yapısal bölümlenmesini ve elde edilen sonuçları dikkate alarak, genel olarak araştırmamızın esas özetlerini ifade ederek önerilerimizi teklif edebiliriz.

Ta ki Ukrayna'nın bağımsızlığı yenilenmeden önce yer alan **Ukraynalıların Türkiye'ye** göçü, sürekli olarak kapsam artışını göstermektedir. Turist ve öğrenci alışverişlerinin aktifleşmesini, Ukraynalılarla Türkler arasındaki evlilik trendinin yayılmasını, Ukraynalıların Türkiye'de emlak alımları dinamiğinin artışını ve Türkiye'yi varış ülkesi olarak seçimindeki bir dizi ilave etkenleri (coğrafi açıdan yakınlık, denizlerin yakın olması, sıcak iklim, dostane bürokrasi mekanizmaları vesaire) dikkate alarak, Ukraynalıların Türkiye'ye göçlerinin artış göstereceğini tahmin edebiliyoruz.

Türkiye Cumhuriyeti'ndeki Ukraynalı göçmenlerin **sosyal ve demografik özellikleri** şunlardır: cinsiyet bölümü açısından - kadınların, yaş açısından - gençlerin, din açısından - Hristiyanlığın (özellikle Ortodoksların) daha fazla olması, Ukrayna'nın belirli bölgesinden göçmenlerin sayı olarak daha baskın olmaması (ancak son yıllarda doğu bölgelerden göçmenlerin sayısında belirli bir artış mevcuttur), hem Ukraynaca hem Rusça konuşmaları, farklı etnik gruplardan oluşan karışık ailelerin yaygın, refah seviyelerinin orta, çoğunun üniversite mezunu olmaları, bölgeler arasındaki iş bölümü dikkate alınarak iş piyasasının çeşitli alanlarında aktif çalışıyor olmaları.

Türkiye'deki Ukraynalıların **adaptasyonları ve entegrasyonları** - bir taraftan varış ülkesinin özelliklerinin (kültürel ve dini, sosyal ve ekonomik, siyasi şartlar ve bürokratik kısıtlamalar) tesiri altında bulunan, diğer taraftansa göçmenin kendisine ve onun aktifliğine (başka bir kültüre açık ve yeni kurallara uyarak yaşamaya hazır olmasına, ekonomik ve sivil faaliyetine) bağlı olan, öncelikle iki taraflı bir süreçtir. Entegrasyon için: göçün amacı - evlilik ya da çalışma, bunun dışında göçmenin Türkiye'de seçmiş olduğu bölge, yerleşim yerinin tipi ve ortam büyük önem arz etmektedir.

Türkiye'deki Ukraynalı göçmenler, Ukrayna **vatandaşlığından** vazgeçmeden Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığını almak için gayret gösteriyorlar. Bu durum, varış ülkesinin olumlu yasal imkanlarından (Türkiye vatandaşlığını almak için Ukrayna vatandaşlığından çıkma zorunluluğunun olmamasından), Ukraynalı göçmenlerin rasyonel güdülerinden (Ukrayna pasaportunun vizesiz seyahatler konusundaki avantajlarından ve Türk pasaportunun çalışma ve sosyal güvence ve ayrıcalıklar konusundaki avantajlarından), duygusal etkenlerden (menşe ülkelerinden bağlantıların sürekliliği ihtiyacından) kaynaklanmaktadır. Çifte vatandaşlık konusu, sadece Türkiye'deki Ukraynalılar için değil, onların çocukları için de güncel bir konudur.

COVID-19 pandemisi, Türkiye'deki Ukraynalılara olumsuzdan (iş kaybı ya da gelirin azalması, çocukların uzaktan eğitim şekline geçmelerinden kaynaklı zorlukların ortaya çıkması, toplumun birleşmesi ve Ukraynalı sivil kuruluşları tarafından etkinlikleri

düzenlenmesi için imkanların azalması) olumluya kadar (internet üzerinden uzaktan çalışmaya geçiş nedeniyle iş imkanlarının artışı) çeşitli etki oluşturmuştur.

Türkiye’de yaşayan Ukrayna göçmenlerinde çoğunlukla Ukrayna **öz kimliği**, onların çocuklarındaysa Türk öz kimliği daha üstündür. Bunun dışında kozmopolit öz kimliğe sahip insanlar ve karışık Ukrayna-Türk öz kimliğe sahip çocuklar vardır. Türkiye’de Ukrayna öz kimliğin oluşumuna ve saklanmasına: kültür, dil, eğitim, doğum yeri, menşe ve aile ilişkileri, Ukrayna’da eğitim, sosyalleşme oldukları ortam Ukrayna olması, uyruk gibi birkaç belirteç etkiler. Önemli ek bir etken – Onur Devrimi ve Rusya’nın Ukrayna’ya karşı savaşı başlatmasıdır.

Karışık Ukrayna-Türk evliliklerindeki **aile modellerinin** (iki eşin eşitliği ya da ataerkillik) farklı olmasına rağmen Ukraynalı kadınlar, genel olarak Türkiye’de kadınların erkeklere itaatkarlığını Ukrayna’dakinden daha fazla görüyorlar. Onların en sık karşılaştıkları sorunların arasında şunlardır: farklı dinden dolayı aile baskısı ya da olumsuz davranış, (finansal da dahil olmak üzere) erkeğe bağımlılık ve çok sayıda yasağın olması, ailede şiddet, Türk akrabaları tarafından şahsi hayata karışma ya da eşinin ailesiyle birlikte oturmalarından kaynaklı ev sorunlarıdır.

Türkiye’deki Ukraynalıların **dil öz kimliklerinin** korunmasını zorlayan ana etkenler, Ukrayna dil ortamının eksikliği, doğal olarak Türk dilinin baskın olması, göçmenlerin Ukraynacayı yeterince bilmeleri ya da az bilmeleri, öz kimliğin oluşumuna etkileyen milliyet-vatanseverlik eğitim seviyesinin yüksek olması, Ukraynalı kadınların çocuklarını bir dil (Ukraynacayı) daha öğretmekle aşırı yormak istememeleri.

Karışık Ukraynalı-Türk ailelerinde, aile üyelerinin her birinin dini öz kimliğine bağlı olan, birkaç **dini görüş ve geleneklerin** birleşme seçeneğine rastlanmaktadır. **İslam dininin kabul edilmesi**, soruları cevaplayanlar için genel olarak hassas bir konu, muhafazakâr Türklerle evlenen Ukraynalı kadınlara has bir durumdur. Ya Türk ailenin baskısı altında (bazen güç kullanılarak) ya da Ukraynalı kadının mutlu evlilik hayatı ve Türk ailesinin saygısını kazanmak için mecburi bir adım olarak oluyor. İslam dininin kabulü, her zaman dini öz kimliğin transformasyonuna yol açmaz, ancak bazen Türkiye’deki Ukraynalı kadınların arasında Ukrayna dini geleneklerin gütmelerine olumsuz etkileyebiliyor.

Türkiye’deki Ukraynalılar **topluluklarının** halihazırdaki oluşum ve gelişim aşamasında ve bu ülkede **Ukraynalılara ait sivil kuruluşlar ağının genişletilmesinde**, Türkiye Cumhuriyeti Ukrayna Büyükelçiliği önemli rol oynamaktadır. Büyükelçilik, yeni kuruluşları kurma fikrini popülerleştirme, kuruluşların şebekeye birleşme sürecini ayarlama ve birlikte faaliyet etme (Türkiye’deki Ukrayna kuruluşları koordinasyon heyetinin toplanması), Ukrayna sivil kuruluşlarına ait projeler için hibelerle ve başka kaynaklarla (örneğin mekanların verilmesiyle) desteklenmesi inisiyatiflerine üstlenmiştir. Bununla birlikte Türkiye’deki Ukraynalı iş adamları, Ukrayna-Türk iş birlikleri şebekesinin gelişimi, ekonomik forumların, yuvarlak masa toplantılarının ve yatırım etkinliklerinin organizasyonu ve hayata geçirilmesi konusunda Büyükelçiliğin desteğine güveniyorlar.

Türkiye’deki Ukraynalıların arasında kendi **gelecekleri konusunda** üç ana strateji olmak

üzere: Türkiye’de yaşamaya devam etme, Ukrayna’ya dönüş, üçüncü ülkeye taşınma (en az yaygın) stratejileri izlenmekte. Aynı zamanda orada bulunan Ukraynalılar, Türkiye’deki Ukrayna topluluğunun gelecekteki gelişimi konusunda çoğunlukla iyimser görüşlere sahiptirler. Türkiye’deki Ukraynalılar, onların Ukrayna’ya dönüşlerine dair isteklerine ya da kararlarına bağımsız olarak **Ukrayna’yla** çeşitli alanlardaki sık **bağlarını** koparmamaktalar. Buna üstelik göçmenler, ticari, turistik ve diğer ekonomik ilişkilerin derinleşmesine, menşe ülkesi ile varış ülkesi arasında çocuk ve gençler alışverişlerine ilgi gösteriyorlar. Gelecekte iki ülkenin arasındaki ilişkilere büyük tesir yapabilir önemli bir sosyal grup daha – karışık ailelerde doğan Ukraynalı göçmenlerin çocuklarıdır.

Yapılan araştırmanın sonuçlarına göre ve onun sonuçları doğrultusunda, muhataplarımızın dileklerini göz önüne alarak önerimiz:

Ukrayna Dışişleri Bakanlığının Yurtdışı Ukraynalılar ve İnsani İş birliği Müdürlüğüne aşağıdaki taleple başvurulması:

- Oluşum ve gelişim aşamalarında Ukrayna devleti tarafından özel dikkate ihtiyacı olan, Türkiye’deki Ukraynalılara ait yeni toplum kuruluşlarının faaliyetlerine eğitim, kültür-sanat ve bilgi alanlarında çeşitli yardım sağlanarak desteklenmesi konusunda,

Ukrayna Dışişleri Bakanlığına aşağıdaki taleplerle başvurulması:

- Türkiye Cumhuriyeti Ukrayna Büyükelçiliğine, İstanbul Ukrayna Başkonsolosluğuna ve Antalya Ukrayna Konsolosluğuna, Ukrayna ile Türkiye arasındaki ekonomik iş birliğinin kurulmasını amaçlayan ekonomik forumların, yuvarlak masa toplantılarının ve yatırım etkinliklerinin organizasyonu ve hayata geçirilmesi konusunda desteğin sağlanması konusunda¹,
- Ukrayna ile Türkiye arasındaki hava trafiği yönlerinin arttırılması hakkındaki görüşme sürecinin başlatılması konusunda,
- Ukrayna ile Türkiye arasında serbest ticaret anlaşmasının hazırlık sürecini tamamlanıp, akdedilmesi konusunda,

Türkiye Cumhuriyeti Ukrayna Büyükelçiliğine, İstanbul Ukrayna Başkonsolosluğuna ve Antalya Ukrayna Konsolosluğuna aşağıdaki taleplerle başvurulması:

- Başlatılmış olan Türkiye’deki Ukrayna dernekleri arasındaki iş birliğinin kurulmasına yönelik çalışmaların derinleştirilmesi ve onların çeşitli alanlardaki projelerin hayata geçirilmesine desteğin sağlanması konusunda,
- Türkiye’deki Ukrayna göçmenlerine, etkin entegrasyon, kendi haklarının savunulması ve diğer konularda bilgi desteğinin sağlanması konusunda,
- çalışmalarının iletişimsel bileşenini arttırılarak Türkiye’de yardıma ihtiyaçları olan Ukrayna vatandaşlarıyla iletişim mekanizmalarının, ayrıca onların başvurularına etkili geri dönüşün sağlanması konusunda,

1. Araştırmanın son aşamasındayken 3 Şubat 2022 tarihinde Kyiv’de Ukrayna ile Türkiye arasında Serbest Ticaret Anlaşması imzalanmıştır

- Türkiye'deki Ukraynalı iş adamlarının Ukrayna iş adamları derneğinin kurulması hakkında teşebbüslerinin desteklenerek gelecekte onun gelişimine de desteğin sağlanması konusunda,
- deneyim alışverişi ve iletişimin kurulması amacıyla, düzenli olarak Ukraynalı ya da Türkiyeli başarılı şirketlerin yönetimleri ya da onların temsilcileriyle toplantıların düzenlenmesi konusunda,

Türkiye'deki Ukrayna sivil topluluk kuruluşları ve inisiyatiflere aşağıdaki taleplerle başvurulması:

- faaliyetlerinin diğer şehirlere yayılması konusunda,
- çalışmalarının bir kısmının, Türkiye'deki Ukraynalı göçmenlerde zor hayat şartlarına uğradıkları durumda haklarının korunmasında, onlara danışmanlıkların, (mali, psikolojik, hukuki) desteğin sunulmasında odaklanması konusunda,
- Ukrayna'nın yurtdışında popülerleştirilmesi amacıyla, Ukrayna kültür projelerine Türk kuruluşlarının da dahil edilmesi konusunda,
- Türkiye'de eğitim gören öğrencilerin daha aktif bir şekilde derneklerin çalışmasına dahil edilmesi konusunda,
- Kuruluşların Türkiye'de karışık ailelerde doğan Ukraynalı çocukların milli, dil, dini ve kültür öz kimliklerinin saklanması yönelik çalışmalarının aktif bir şekilde geliştirilmesi konusunda.

Ukrayna'dan Türkiye'ye göçlerin artacağına dair tahminlerden dolayı, yapılan analizin ve sorularımızı cevaplayın dileklerinin temelinde, Türkiye'ye gelme konusunu değerlendiren ve yeni gelenler Ukraynalı göçmenler için önerilerimizi sunuyoruz.

Birincisi, Türkiye'de oturmak için önceden hazırlanmak lazım, yani:

- Türk dilini en azından minimum seviyede öğrenmek ya da Türkiye'ye geldikten hemen sonra ücretsiz belediye kurslarından yararlanarak dili öğrenmeyi başlamları,
- Türk kültürünü, geleneklerini ve İslam dininin özelliklerini öğrenmeleri,
- Türkiye'nin seçilen turistik bölgeler hakkındaki bilgilerle sınırlı kalmayıp, potansiyel ikamet edecekleri yer hakkında bilgi edinmeleri (bu yerleri önceden ziyaret etmeleri, orada belirli bir süre kalmaları önerilir),
- İş kaydının, vize politikasının, göçmenlik ve emeklilik hakkındaki mevzuatın, sağlık sigortası ve sosyal güvencelerin özellikleri hakkında teferruatlı bilgi edinmeleri,
- bu ülkede cep telefonlarını, karayolu taşıtlarını getirme, Türkiye bankalarında hesap açma imkanları hakkında mevcut devlet kısıtlamaları hakkında teferruatlı bilgi edinmeleri,
- yabancı ülke vatandaşları için emlak kiralalarıyla, internet hizmetlerinin fiyatlarıyla, karantina kısıtlamalarıyla ilgili şartları öğrenmeleri,
- Türkiye'de bir Ukrayna derneğini bulup, orasıyla temas sağlamaları, sosyal ağlarda Türkiye'deki Ukraynalılar için gruplara üye olmaları,
- Evlenme amacıyla gidildiği durumda, sadece eş adayının değil ailesinin de kültürünün ve dininin öğrenmeleri gerekiyor, oturulacak yer konusunda anlaşılması (akrabalarıyla birlikte mi ayrı mı), evlilik sözleşmesini imzalanması imkanı olup olmadığı konusunun görüşmeleri.

İkincisi, Türkiye'ye taşınıldıktan sonra yapılması önerilen:

- Ukraynalılar ile yerli halkla muhatap olma konusunda dengeyi kurmaları – tam asimilasyona ya da kendi kendini dışlama durumlarına müsaade etmemeye çalışmaları,
- Ukrayna sivil kuruluşlarının faaliyetlerine katılmaları, (sivil kuruluşlar olmadığı takdirde) etrafında diğer Ukraynalıları toplamaları,
- Kendi gelir kaynağına sahip olmaları,
- Diğer kültür ve dinlerin temsilcilerine toleranslı (saygılı) davranmaları,
- Yeni aileye başarılı bir şekilde entegre olmak için aileyi tamamen kendine göre değiştirmeye çalışmamaları, ona uyum sağlamaları,
- Ukraynalı öz kimliğini saklamaları amacıyla, çocukların Ukraynacayı öğrenmelerine destek sağlamaları, Ukrayna'daki akrabalarıyla aktif bir temasta bulunmaları ve Ukrayna'yı ziyaret etmeleri.

ARAŞTIRMAYI YAPANLAR

İrina Klüçkovska – EKUE müdürü, pedagoji bilimleri doktorası, doçent, Ukrayna'nın kıdemli eğitim uzmanı. Ukrayna'dan göç süreçleri, yabancı ortama entegrasyon ve Ukraynalı öz kimliğini koruma, yurtdışında Ukraynalı ortaokul öğrenciliğinin oluşum ve gelişim konuları üzerinde araştırmalar – bilimsel ilgilerindeki öncelik alanı.

Oksana Pyatkovska – ekonomi bilimleri doktorası, EKUE müdür yardımcısı. Bilimsel ilgi alanlarının arasında – göç süreçlerinin araştırması, diaspora şebekelerinin oluşumu, uluslararası emek göçü ve onun sosyal-ekonomik etkileri, Ukrayna göç politikası.

Yuriy Marusık – EKUE araştırma görevlisi, siyaset bilimi bölümünden yüksek lisans sahibi. Göçler mevzusundan Erasmus+ programından Almanya'da (2017), Gürcistan'da (2018), Ermenistan'da (2018) eğitimlere katıldı. Bilimsel ilgi alanlarının arasında – sosyal araştırmalar metodolojisi, uluslararası göçler, göçmenlerin entegrasyonu, göçlere karşı toplumsal hareketler, siyasi ideolojiler, kamu aktivizm ve sivil toplum.

Viktoriya Çerepençuk – EKUE araştırma görevlisi asistanı, sosyoloji alanında doktora tezini çalışıyor. İlgili alanları – sosyoloji araştırmaları metodolojisi ve yöntemleri, etnik grupların arasındaki ilişkiler, klişeler, göç riskleri ve tehditleri, düzensiz göçler, tekrar göçler.

Hristina Manük – EKUE sosyoloji uzmanı, sosyoloji bölümünden yüksek lisans sahibi. Bilimsel ilgi alanları – uluslararası göçler, sosyokültürel öz kimlikler, öz kimlik transformasyonları, tekrar göç, sosyoloji araştırmaları metodolojisi ve yöntemleri.

IIEC

International Institute
of Education, Culture
and Diaspora Relations

**«Lvivska Politehnika»
Ulusal Üniversitesinin Eğitim Kültür Uluslararası Enstitüsü**

S. Banderı Caddesi, 32-D, Lviv, Ukrayna, 79013

Tel.: +38 032 258 01 51

Faks: +38 032 258 21 99

iiiec@miok.lviv.ua

www.facebook.com/MIOK.LVIV.UA

www.youtube/user/mioklive/videos

https://www.instagram.com/miok_lviv/

www.miok.lviv.ua